

Fenja – varkaiden kieli

Käsitteetutkimus Venäjän järjestäytyneestä rikollisuudesta

Ossi Granat

11/2020

Tiivistelmä

Tekijä(t)	Tutkinto
Ossi Granat	Poliisi (AMK)
Julkaisun nimi	Julkisuusaste
Fenja - varkaiden kieli. Käsitetutkimus Venäjän järjestäytyneestä rikollisuudesta	Julkinen
Ohjaaja	Opinnäytetyön muoto
Mika Ranki, Juha Nuortama	tutkimuksellinen
<p>Venäjän järjestäytyneellä rikollisuudella on pitkä, monipuolinen ja vaiherikas historia. Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen se on laajentunut vaikuttamaan ympäri maailmaa. Se ei ole syrjäyttänyt länsimaissa toimivia rikollisjärjestöjä, eikä tehnyt kaupungeista sotatantereita, kuten 1990-luvulla lännessä pelättiin. Sen sijaan siitä on tullut kumppani, assistentti ja hankkija eurooppalaisille rikollisryhmille ja monikansallisille rikollisverkostoille. Sen torjuminen on erittäin vaikeaa ja vaatii monikansallista viranomaisyhteistyötä.</p> <p>Venäjän järjestäytyneelle rikollisuudelle on ominaista sen oma kieli <i>fenja</i>. <i>Varkaiden kielen</i> tarkoituksena oli alun perin erottaa rikolliset muusta yhteiskunnasta, etteivät viranomaiset pystyisi tulkitsemaan heitä. <i>Fenja</i> on kehittynyt vuosisatojen saatossa, mutta varsinainen sulatusuuni kielen levittäytymiselle koko Neuvostoliittoon oli Stalinin aikana toiminut Gulag-vankileirihallinto.</p> <p>Nykyään <i>fenjan</i> kieltä käytetään osin edelleen rikollisuudessa, mutta siitä on tullut myös osa virallista yhteiskuntaa, kun poliittiset päättäjät, media ja nuoriso ottavat <i>fenjasta</i> vaikutteita puhekieleen. Vaikka <i>fenjan</i> kielessä on rahalle, rikoksille ja rikollisille kymmeniä synonyymejä, se ei sisällä pelkästään rikollisuuteen tai kirosanoihin liittyviä sanoja ja sanontoja. <i>Fenjan</i> kielessä on tuhansia tarkoitteita aivan tavallisille ja arkisille asioille, jotka ovat erilaisia venäjän kieleen verrattuna. Ivan Borisovitch Homenko on laatinut noin 60000 <i>fenjan</i> kielen sanaa tai ilmausta käsittävän venäjän kielen sanakirjan.</p> <p>Tutkimuksessa olen analysoinut keskeisiä Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden käsitteitä <i>fenjan</i> kielestä, joille löytyy pääosin vastineet myös länsimaisen rikollisuuden slangista. Käsitetutkimuksen avulla olen analysoinut käsitteitä ja yrittänyt selvittää, löytyykö Suomen järjestäytyneen rikollisuuden käyttämistä käsitteistä viitteitä venäjän kielestä tai <i>fenjasta</i>.</p> <p>Tässä tutkimuksessa esille tulleiden seikkojen mukaan Suomen järjestäytyneen rikollisuuden puhekielessä ei ole viitteitä <i>fenjan</i> kielestä. Aktiivisin aika suomen ja venäjän kielten keskinäiselle sekoittumiselle oli 1800-1900 vuosisadan vaihde, myös rikollisuudessa. Tutkimuksessa yritin selvittää, mitkä ovat keskeiset syyt sille, että <i>fenjan</i> kielen vaikutteita ei ole nykyajan Suomen rikollisuuden käyttämässä puhekielessä.</p>	
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja -vuosi
50+5 liitesivua	11/2020
Avainsanat	
Venäjä, järjestäytynyt rikollisuus, fenja, varkaiden kieli, slangi, käsitetutkimus, käsiteanalyysi, historia	

Abstract

Author	Examination
Ossi Granat	Police University of Applied Sciences
Name of the publication	Publicity
Fenya – thieves´ jargon. A structure study of Russian based organized crime	Public
Mentor	Format
Mika Ranki, Juha Nuortama	Exploratory
<p>Russian based organized crime (RBOC) has a long, diverse and eventful history. Since the collapse of the Soviet Union, it has spread its influence all over the world. However RBOC has not displaced the organized crime groups in the Western world nor made the streets into war fields as feared in the 1990s. Instead, RBOC has become a partner, assistant and supplier for the Western criminal groups and transnational criminal networks. The prevention of RBOC is extremely difficult for the authorities and demands transnational co-operation.</p> <p>Russian based organized crime is characterized by its own thieves´ jargon – <i>fenya</i>. The original purpose for using <i>fenya</i> was to separate the criminals so that the authorities would not understand them. Throughout the centuries <i>fenya</i> has developed but the real breakthrough for its spreading around the Soviet Union was the Gulag prison camps effecting in Stalin´s era.</p> <p>Nowadays <i>fenya</i> is used by the criminal world but it has become also a part of the official society in Russia. The political decision makers, media and youngsters are using <i>fenya</i> in their spoken language. While <i>fenya</i> has dozens of meanings for money, crimes and criminals, it doesn´t only include words from the criminal world. <i>Fenya</i> includes thousands of meanings for daily things that are different compared to the Russian language. Ivan Borisovitch Homenko has composed a 60000-word encyclopedia dictionary from <i>fenya</i> to the Russian language.</p> <p>In this study I have analyzed the central structures and words of Russian based organized crime from <i>fenya</i> into Finnish. The chosen structures have equivalents in the jargon of the Western criminal world. By the aid of this structure study, I have analyzed the chosen structures and tried to find out if there are any hints of <i>fenya</i> or Russian language in the jargon that Finnish organized crime is using.</p> <p>The conclusion of this study is that there are no clues of <i>fenya</i> in the jargon of the Finnish organized crime. The most active time for the mix of Russian and Finnish languages was at the turn of the 1800s and 1900s. The same conclusion is with the thieves´ jargon. In this study I tried to find out what were the main reasons why <i>fenya</i> didn´t penetrate into the Finnish language or to the jargon of Finnish organized crime.</p>	
Page	Inspected
50+5	11/2020
Key words	
Russia, organized crime, fenya, thieves´ jargon, slang, structure study, structure analyze	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	2
1.1 Tutkimusaihe.....	2
1.2 Tutkimuskysymykset.....	4
2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	6
2.1 Aikaisempi tutkimus ja aineiston kerääminen	6
2.2 Käsitetutkimus ja terminologinen käsiteanalyysi.....	8
2.2.1 Terminologisen tutkimuksen lähtökohdat	9
2.2.2 Käsite, tarkoite, termi ja määritelmä	9
2.2.3 Käsitteiden hierarkkinen suhde.....	10
2.2.4 Termitietueet.....	11
2.2.5 Termien ja määritelmien muoto.....	12
3 SUOMEN JÄRJESTÄYTYNEESTÄ RIKOLLISUUDESTA	13
3.1 Järjestäytyneen rikollisuuden käsitteestä	13
3.2 Onko Suomessa järjestäytyneen rikollisuuden omaa perinnettä?	14
3.3 Viinan salakuljetuksesta kohti huumausainekauppaa.....	16
3.4 Nykytila	17
4 VENÄJÄN JÄRJESTÄYTYNEESTÄ RIKOLLISUUDESTA	20
4.1 Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden käsitteestä.....	20
4.2 Kehitys maaseudun hevostarhoista ja kaupunkien slummeista.....	22
4.3 Muuntautuminen nykyaikaan.....	24
5 VARKAIDEN KIELI, <i>FENJA</i> (ФЕНЯ)	25
5.1 Rikollisten kielten maailma	25
5.2 Varas, varkaiden maailma ja varkaiden laki	28
5.3 Laillinen varas - Vor´v zakone - Вор в законе.....	30
5.4 Auktoriteetti - Avtoritet - Авторитет.....	32
5.5 Ammattirikollinen - Vlatnoy - Блатной	33
5.6 Kokous - Shodka - Сходка	34
5.7 Kassa - Obtsjak - Общак	35
5.8 Katto - Krysha - Крыша	36
5.9 Veljeys - Bratva - Братва	37
5.10 Kokelas - Šestjorka - Шестёрка.....	37
5.11 Kruunaus - Koronatsija - Коронация.....	38
6 POHDINTAA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	39
6.1 Järjestäytyneestä rikollisuudesta Suomessa ja Venäjällä	39
6.2 Rikostutkinnan haasteet Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa	40
6.3 Tutkimuskysymyksistä	42
6.4 Tutkimuksen luotettavuudesta	42
6.5 Jatkotutkimus	45

6.6 Lopuksi	46
LÄHTEET	47
LIITE	50

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimusaihe

Työskentelin vuosina 2016 - 2019 pohjoismaisena poliisiyhdyshenkilönä Venäjällä. Tuona aikana tutustuin laajasti maiden väliseen viranomaisyhteistyöhön, venäläiseen yhteiskuntaan ja siihen liittyviin ilmiöihin, ajanjaksoihin ja tapahtumiin. Ennen kaikkea tutustuin venäläiseen kulttuuriin, joka oli minulle entuudestaan jokseenkin vierasta. Kävi ilmi, että historia on keskeistä venäläisessä kulttuurissa. Niin myös Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden osalta.

Venäjän poliisiyhdyshenkilöpestein aikana sain käsityksen, kuinka laajaa, monimuotoista ja vaikeasti hahmotettavaa Venäjän järjestäytyneen rikollisuus on. Perinteinen pyramidimainen kaavio ei riitä kuvaamaan sitä. Venäjän järjestäytyneen rikollisuus pitää sisällään yhtäältä järjestäytyneen rikollisuuden perinteisintä muotoa, kuten epäiltyä huumausaineen salakuljetusta ja hyvin monimutkaista talousrikollisuutta sekä järjestäytyneelle rikollisuudelle ominaista, monikansallista ulottuvuutta. Toisaalta se sisältää perinteisestä rikostutkinnasta poikkeavia ilmiöitä, kuten viranomaiskorruptiota, rikollisuuden kytköksiä alue- ja liittovaltiotason politiikkaan sekä laittoman ja laillisen liiketoiminnan sekoittumista. Venäjällä liiketoiminnalle on ominaista myös toiminnan *suojelu*. Edelleen Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden ja maan vankilajärjestelmän kiinteä yhteys tuli selväksi.

Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden torjunta Suomessa ei ole arkipäivää. Venäjän järjestäytyneen rikollisuus ei näy Suomen kaduilla samalla tavalla kuin suomalaiset järjestäytyneet rikollisryhmät tai Suomessa toimivat monikansalliset moottoripyöräjengit. Tästä huolimatta emme voi sulkea silmiä ilmiöltä. Syksyllä 2020 hovioikeudessa käsitellään Suomen rikoshistorian suurinta rahanpesututkintaa, jonka jäljet vievät Venäjälle¹. Paljastuneita tapauksia siis on, joiden esitutkintakokonaisuudet ovat erittäin laajoja ja esitutkinta vie vuosia.

Yhteiskunnallista keskustelua Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden vaarallisuudesta ja sen leviämisestä Suomeen ja länsimaihin alettiin käydä jo 1990-luvulla. Pelkona oli, että rynnäkkökiväärein varustetut venäläisjengit ottaisivat kadut haltuun. Puhetta ilmiön laajenemisesta ja levittäytymisestä länteen ei käyty pelkästään Suomessa. *“1990-luvulla FBI:n johtaja Louis Freeh arveli, että Venäjän järjestäytyneen rikollisuus muodostaa suurimman pitkäaikaisen uhkan Yhdysvalloille”. British Metropolitan Policen virkaatekevä apulaiskomissaari David Veness varoitti, että ‘ei ole epäilystäkään, etteikö suurin Yhdistyneen kuningaskunnan kaupunkeihin kohdistuva uhka olisi peräisin Keski-Euroopan, Itä-Euroopan ja Venäjän maista viiden vuoden kuluessa’.*” (Galeotti 2019, 283).

Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen Venäjän järjestäytyneen rikollisuus on levinnyt ja kansainvälistynyt, mutta sotatantereita se ei ole lännen suurkaupungeista tehnyt. Se ei myöskään ole levinnyt länteen syrjäyttääkseen alueilla jo toimivia rikollisjärjestöjä. *“Viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden roolin sanotaan muuttuneen radikaalisti. Se toimii vähemmän kaduilla, mutta enemmän varjoissa; kumppanina, assistenttina ja hankkijana eurooppalaisille rikollisryhmille ja monikansallisille rikollisverkostoille”* (Galeotti 2017). Kansainvälisesti toimiva Venäjän järjestäytyneen rikollisuus on siis uudistunut ja sitä on viranomaisten vaikea torjua.

Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden ja politiikan vahva liitto, monikansallisuus ja korruptio tekevät maan järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta viranomaisille vaikeaa.

¹ <https://yle.fi/uutiset/3-11555155> Yle MOT -artikkeli Suomen suurimmasta rahanpesurikoskokonaisuudesta. Tapauksen hovioikeuskäsittely jatkuu syksyllä 2020 hovioikeudessa.

Myöskään kansainvälinen viranomaisyhteistyö ilmiön torjunnassa Venäjän ja lännen välillä ei toimi, kuten sen kuuluisi. Suomen poliisin neljä poliisihenkilöä Venäjällä on pienen maan suuri panostus. Suomalaisten lisäksi Venäjällä toimii lukuisia muiden länsimaiden lainvalvontaviranomaisia. Samalla tavalla venäläisiä poliisiviranomaisia työskentelee länsimaissa maidensa edustustoissa. Lisäksi maiden välillä on allekirjoitettu lukuisia sopimuksia – kahdenvälisiä ja monenvälisiä – järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi. Näistä seikoista huolimatta Venäjän ja länsimaiden välinen viranomaisyhteistyö järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa ei ole riittävää.

Yhteistyön ongelmiin vaikuttavat monet seikat. Yhtäältä kansalliset lainsäädännöt ja kansainväliset sopimukset luovat toiminnalle mahdollisuuksia, mutta myös rajoitteita. Oikeusapuprosessit kestävät jatkuvasti liian kauan, eivätkä ne toteutuessaankaan välttämättä edesauta tutkintatoimia. Toisaalta luottamuksen puute ja vallitsevat viileät välit Venäjän ja länsimaiden suhteissa hidastavat jo valmiiksi voimakkaan byrokratian vaikeuttamaa viranomaisyhteistyötä.

Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden tutkimusta ja rikostutkintaa häiritsee myös asiantuntijoiden ilmiöstä käyttämien käsitteiden ja termien laajuus ja käytön sekavuus. Ilmiön ymmärtämistä vaikeuttavat tutkijoiden käyttämät vaihtelevat määritelmät jo yläkäsitteestä lähtien. Ilmiöstä käytetään nimitystä *Venäjän* järjestäytynyt rikollisuus, *venäläinen* järjestäytynyt rikollisuus, *europaasian* järjestäytynyt rikollisuus tai sitten puhutaan *etnisistä rikollisryhmistä*. Erityisesti mediassa suositaan yläkäsitettä *Venäjän mafia* tai *Itämafia*. Kansainvälisessä tutkimuksessa ja viranomaisyhteistyössä puhutaan käsitteistä *Russian Based Organized Crime (RBOC)*, *Russian Speaking Organized Crime (RsOC)*, *Eastern European Organized Crime (EEOC)* tai *Eurasian Organized Crime (EOC)*. Englanninkielisillä poliittisesti korrekkeilla ilmaisuilla jätetään nimeämättä tietty etninen tai kansallinen ryhmä.

Mainitut rikostorjunnan haasteet, pitkittyvät oikeusapuprosessit, epäselvät käsitteet ja termit sekä venäjän kieli tekevät rikosprosesseista vaikeita. Tämän johdosta vaikeasti tunnistettavia ja ammattimaisia rikolliskohteita voi jäädä ajoissa tunnistamatta ja viranomaisten paljastavan rikostutkinnan katseet siirtyä huomaamatta toiseen suuntaan. Onko vaarana, että käänämme katseen pois vain itse ongelmasta? Entä tiedämmekö Suomessa tarpeeksi Venäjän järjestäytyneestä rikollisuudesta, jotta pystymme esitutkintaviranomaisina torjumaan sen tuomaa uhkaa? Onko virkamiesten ilmiöstä tai sen käyttämien käsitteiden tuntemisessa puutteita?

1.2 Tutkimuskysymykset

Venäjän järjestäytynyt rikollisuus, sen tutkiminen ja torjuminen viranomaistoimin ovat erityisosaamista vaativa osa-alue. Ilman ilmiön historian, nykytilan ja siihen liittyvien keskeisten käsitteiden tuntemista, tutkimusta tai rikostutkintaa on vaikeaa tehdä. Tässä tutkimuksessa en tutki osaamisemme tasoa tai torjuntakykyä Venäjän järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyen. Sen sijaan tutkimukseni tavoitteena on saada syvempi ymmärrys Venäjän järjestäytyneestä rikollisuudesta tutkimalla ilmiölle ominaista kieltä. Onko kyse venäjän

kielen lisäksi jostain muusta? Onko Suomen järjestäytyneen rikollisuuden käyttämään puhemiehen ”vuotanut” vaikutteita Venäjältä? Tämän tutkimuksen alkuhypoteesin mukaan Venäjän ja Suomessa toimivan järjestäytyneen rikollisuuden rakenteet ovat samankaltaisia, mutta niiden käyttämissä käsitteissä on eroja. Mistä erot käsitteissä johtuvat?

Tässä tutkimuksessa yritän myös selvittää, mistä Venäjän ja Suomen järjestäytyneen rikollisuuden keskeiset käsitteet ovat peräisin, mitä niillä tarkoitetaan ja missä yhteydessä niitä käytetään. Pyrin selvittämään, mitkä ovat keskeisimmät Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden käsitteet, jotka viranomaisten Suomessa tulisi tuntea. Rikollisten käyttämien kielten tutkiminen yli rajojen ja käsitteiden merkitysten selvittäminen auttaa tutkimaan myös kieltä käyttäviä. Samalla se palvelee ja helpottaa ilmiön syvempää jatkotutkimusta.

Laadulliseen tutkimukseen valitsemani tutkimusmenetelmä ja -metodia käsittelen opin- näytetyön toisessa luvussa. Käyn läpi tutkimukseen liittyvän aineiston keräämistä, valintaa ja rajaamista sekä aiheesta jo tehtyä tutkimusta. Käsitetutkimuksen avulla yritän selvittää, mistä juontuvat Suomen ja Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden käyttämät käsitteet. Käytän terminologista käsitteanalyysiä apuna Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden keskeisten käsitteiden määrittelyssä.

Kolmannessa ja neljännessä luvussa tutkin Suomen ja Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden historiaa. Historiasta haen tukea käsitetutkimukselle ja samalla vastauksia siihen, mistä keskeisimmät käsitteet maiden järjestäytyneelle rikollisuudelle ovat peräisin. Ymmärtääkseen järjestäytyneitä rikollisuutta tai sen käyttämiä käsitteitä, on myös syytä tuntea sen yhteiskuntaan liittyvää historiaa ja tärkeimpiä käänteitä.

Viidennessä luvussa syvennyn Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden käyttämään kieleen ja analysoin valittuja käsitteitä. Tässä yhteydessä myös perustelen, miksi juuri kyseiset käsitteet olen valinnut analysoitaviksi. Kuudennessa luvussa pohdin tutkimuskysymyksiä, haasteita rikostutkinnassa ja käyn läpi johtopäätöksiä sekä tarkastelen tutkimuksen luotettavuutta ja pohdin jatkotutkimusta.

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

2.1 Aikaisempi tutkimus ja aineiston kerääminen

Tämä opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Opinnäytetyön tavoitteena on oppia ja saada syvempi ymmärrys kansainvälisestä järjestäytyneestä rikollisuudesta ja sen käyttämästä kielestä Suomessa ja Venäjällä. Pyrkimyksenä on selvittää, onko Suomen järjestäytyneen rikollisuuden käyttämissä käsitteissä viitteitä Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden käsitteistä. Käsitetutkimuksen avulla yritän tutkia Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden käyttämiä käsitteitä, selvittää käsitteiden käytön taustaa ja kehittymistä sekä tehdä terminologista käsitteanalyysiä ennalta valituista Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden käsitteistä.

Saaranen-Kauppinen & Puusniekan mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa materiaali hankitaan nimenomaan tutkimuksen tutkimusongelman perusteella. Itse tutkimusongelmaa voidaan lähestyä monin eri tavoin. Kyse on näkökulman valitsemisesta. Tutkijoiden mukaan laadullisen tutkimuksen keskeisin tavoite on saada syvempi ymmärrys tutkittavaan ilmiöön. (Saaranen-Kauppinen A. & Puusniekka A. 2009, 5)

Eskolan & Suorannan (2003) mukaan laadulliseen tutkimukseen voidaan hankkia aineistoa haastatteleamalla, havainnoimalla, eläytymismenetelmin, toimintatutkimuksella, selontekojen menetelmällä, muistityöllä tai valmiilla aineistolla ja dokumenteilla.

Tutkimukseeni liittyvien tutkimuskysymysten selvittämiseen olen hakenut vastauksia *valmiista aineistosta*, jota on saatavilla niin länsimaisesta kuin venäläisestä tutkimuksesta.

Uusitalo (1991) jakaa *valmiit aineistot* viiteen luokkaan;

- 1) aikaisempien tutkimusten aineistot
- 2) tilastot
- 3) henkilökohtaiset dokumentit
- 4) organisaatioiden asiakirjat
- 5) joukkotiedotuksen ja kulttuurin tuotteet.

Olen tässä tutkimuksessa päätenyt keräämään aineiston pääasiassa *aikaisempien tutkimusten* joukosta sekä *joukkotiedotuksen ja kulttuurin tuotteista*. Eskolan & Suorannan (2003, 118) mukaan tutkijalle yleinen ongelma on se, että aineistoa on liikaa tarjolla. Tämän vuoksi aineistoa on pitänyt kerätä valikoiden ja kriittisesti.

Eskolan & Suorannan (2003, 137) mukaan laadullisen aineiston analyysin tarkoitus on luoda aineistoon selkeyttä ja siten tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Analyysillä pyritään aineisto tiivistämään kadottamatta silti sen sisältämää tietoa.

Venäjän järjestäytyntä rikollisuutta tutkinut Mark Galeotti on tarkastellut useissa eri teoksissa (2002, 2019) ja artikkeleissa (2017, 2018) erityisesti ilmiön historiaa, nykytilaa ja kehitystä. Galeotti on yksi nykyajan tunnetuimpia länsimaalaisia Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden tutkijoita ja hänen teoksiensa johdosta aloin tutkia varkaiden kieltä *fenjaa*

(феня). Anne Applebaum (2003) on tutkinut Neuvostoliiton aikaista vankileirijärjestelmää, joka on Venäjän järjestäytyntä rikollisuutta ja varkaiden kieltä merkittävästi muovannut ajanjakso. Serio (2008) ja Serio & Razinkin (1995), Varese (2001), Briquet & Favarel-Garrigues (2010) ovat tutkineet Venäjän järjestäytyntä rikollisuutta ja sen historiaa erityisesti yhteiskunnalliselta näkökulmalta. Venäläisistä tutkijoista mm. Gurov ja Konstantinov ovat tutkineet Venäjän järjestäytyntä rikollisuutta.

Venäjältä ja entisistä neuvostomaista löytyy tutkimuksia Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden käyttämästä varkaiden kielestä *fenjasta*. Suurin löytöni tämän tutkimuksen yhteydessä on Oleg Homenkon (1997) tekemä massiivinen varkaiden kielen sanakirja. Homenkon laatima kaksiosainen teos *Varkaiden kieli, mafian kieli* käsittää yli 60000 *fenjan* kielen sanaa ja ilmausta.

Suomen järjestäytyneen rikollisuuden tutkimusta on tehty laajemmin vasta 1990-luvulta lähtien (Laitinen & Aromaa 2005, 195). Nykyään erityisesti Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutissa ja sitä edeltäneessä Oikeuspoliittisessa tutkimuslaitoksessa tehdään laajaa rikosoikeudellista tutkimusta. Väitöskirjassaan Sanna Palo tutki aiheetta *Järjestäytyneet rikollisryhmät ja rikosvastuu* ja Mika Junninen suomalaisia järjestäytyneitä rikollisryhmiä 1990-luvun Suomessa. Laitinen ja Aromaa (2005) ovat tarkastelleet kriminologiaa ja rikollisuutta tieteellisenä ongelmana ja esittäneet sille näkökulmia. Pulkkinen (2015) on tutkinut kieltolakiäikää sekä Mölsä (2009) ja Gustafsson & Huuskonen (2019) ovat kirjoittaneet liivijengien näyttävästä saapumisesta Suomen järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Perälä (2013) on tutkinut erityisesti Helsingin huumausainemarkkinoita.

Venäjän järjestäytyntä rikollisuutta on tutkittu myös Suomen näkökulmasta. Ulkoministeriö ja sisäministeriö tilasivat 1990-luvulla Oikeuspoliittiselta tutkimuslaitokselta tutkimuksen Venäjän järjestäytyneestä rikollisuudesta ja sen näkymistä Suomessa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen (1996) ja Poliisiammattikorkeakoulun (2006) julkaisuissa Bäckman on tutkinut Venäjän organisoitua rikollisuutta ja *Itämafan* uhkakuva politiikkaa, rikosilmiöitä ja kulttuurisia merkityksiä. Bäckmanin väitöskirjan luotettavuudesta käytiin Suomessa keskustelua sen ilmestymisen jälkeen. Helsingin yliopiston tekemän selvityksen mukaan Bäckmanin väitöskirja-aineistossa ei todettu olevan epäselvyyksiä². Bäckman on ollut viime vuosina tasaisesti esillä julkisuudessa, mutta esiintynyt tavalla, joka on herättänyt kysymyksiä hänen tarkoituksensa.

Harvojen Venäjän järjestäytyntä rikollisuutta Suomessa käsittelevien tutkimusten lisäksi keskusrikospoliisi laatii lyhyen aikavälin teemakohtaisia katsauksia järjestäytyneen rikollisuuden tilasta ja ilmiöistä vuosittain yhteistyössä eri viranomaisten asiantuntijoiden kanssa. Niissä tarkastellaan rikollisuuden keskeisiä aloja ja uusia rikosilmiöitä pääsääntöisesti vuosittain ja tarpeen mukaan.

² <https://yle.fi/uutiset/3-6395367> ”Yliopisto: Bäckmanin väitöstutkimuksen aineistossa ei epäselvyyksiä”

Kielitieteilijöistä slaavilaisen filologian professori Jalo Kalima (1952) teki tutkimuksen *Slaaviperäinen sanastomme* itämerensuomalaisten kielten slaaviperäisistä lainasanoista. Lipsonen (1990) on kirjoittanut Vankilaslangin sanakirjan. Lipsosen teoksessa ei ole mainintaa Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden käyttämästä *fenjan* kielestä Suomen vankiloissa. Sen sijaan Lipsonen nostaa esille rikollisten käyttämistä kielistä ranskan kielen *ar-got´n*, saksan kielen *rotwelsch´n* ja *mustalaiskielen*.

Antti Laakso (2013) on kirjoittanut poliisisanaston Suomi-Venäjä. Lisäksi on tehty useita *pro gradu*- ja opinnäytetöitä Venäjän viranomaisiin tai venäjän kieleen liittyen. Mm. Mashanashvili (2018) on tehnyt Helsingin yliopistossa *pro gradu* -tutkielman, jossa hän tarkastelee tämän tutkimuksen tapaan *käsiteanalyysin keinoin* Suomen rikosoikeuden tiettyjen osa-alueiden termejä, analysoi niiden takana olevia käsitteitä ja etsii niille venäjänkielisiä vastineita (Mashanashvili 2018, 2). Laakson tai Mashanashvilin kieliteoksissa ei ole mainintoja varkaiden kielestä *fenjasta*.

Mainittujen suomalaisten tutkimusten lisäksi Suomessa tehdään nykyään laajaa turvallisuuspoliittista tutkimusta Venäjästä esimerkiksi Helsingin yliopistossa ja Maanpuolustuskorkeakoulussa.

Tutkimuksessani käyn seuraavaksi läpi terminologista käsiteanalyysiä, joka toimii tämän opinnäytetyön metodina. Käsitelen terminologian peruskäsitteitä kuten *termi*, *käsite*, *tarkoite*, *määritelmä* sekä *käsitteiden välisiä suhteita*. Havainnollistan esimerkkejä rikollisuuden eri käsitteillä. Luvun loppuksi esittelen termitietueen, jota käytän pitkän tutkimusta eri käsitteiden määrittelyssä.

2.2 Käsitetutkimus ja terminologinen käsiteanalyysi

Erikoisalan kielelle on ominaista erityisilmaisujen ja termien käyttö. Termit ovat erikois-kielisen tekstin avain ja tekstin ymmärtäminen ja vastaavuus perustuvat käsitteisiin. Erikoisalan tietämys on tietoa käsitteistä ja käsitejärjestelmistä. (Vehmas-Lehto 2010, 362-362.)

Terminologia on oppi käsitteistä ja niitä kuvaavista termeistä. Terminologian teoria tutkii *käsitteitä*, niiden välisiä *suhteita*, *käsitejärjestelmiä*, *termejä* ja *määrittelyä*. (Sanastotyön käsikirja 1989, 22).

”*Joidenkin tutkijoiden mukaan käsiteanalyysi on synonyymi käsitetutkimukselle*” (Puusa 2008, 38). Puusan artikkelin mukaan käsitetutkimus on kuitenkin varsinaista käsiteanalyysiä laajempi kokonaisuus ja käsitetutkimuksessa pyritään - käsitteen jäsentelyn lisäksi - ymmärtämään myös millaista todellisuutta käsitteillä rakennetaan ja kuvataan. Puusan artikkelissa esitetyn mukaisesti tutkijat eivät ole täysin yksimielisiä siitä, onko käsiteanalyysi menetelmä vai oma tutkimusparadigmansa. Tutkijat esittävät, että käsiteanalyysi voidaan käsittää välineeksi, jonka avulla tutkitaan ja määritellään käsitteisiin liitettäviä piirteitä ja ominaisuuksia. Tutkijat ovat päätyneet esittämään, että käsiteanalyysi on ”omimmillaan” käsitteiden käsitejärjestelmien analysoinnissa, toisin sanoen metodina. (Puusa 2008, 38.)

Puusan mukaan tieteessä tarvitaan käsitteenmäärittelyjä, sillä määritelmä rajaa ja täsmentää käsitteen, antaa käsitteelle merkityksen tai esittää kielellisen sopimuksen, luo normin käsitteen käytölle ja sitoo yhteen käsitteen ja sen merkityksen. Tutkijoille käsitteillä on siis erityinen merkitys, sillä kaikki tutkimukset rakentuvat käsitteiden varaan. Käsitteet ovat tutkijan tärkeimpiä työkaluja. Niiden perusteltu käyttö tutkimuksessa edellyttää analysointia ja niihin liitettävien merkitysten tarkastelua. Mitä paremmin tutkija ymmärtää käsitteisiinsä liittyviä merkityksiä, sitä paremmin hän kykenee perustelemaan omia valintojaan, rajamaan tutkimuksensa ongelmakenttää ja sitä todennäköisempää on, että tutkimuksesta tulee ymmärrettävä, johdonmukainen ja jäsentynyt. (Puusa 2008, 37.)

Käsiteanalyysi soveltuu niin käytännön sanastotyöhön kuin tieteelliseen tutkimukseen. Tässä tutkimuksessa käytetty sanastotyön eli erikoisalan kielen sanastojen laatimisen menetelmä on deskriptiivinen, mikä tarkoittaa käytössä olevien termien ja käsitteiden kuvailua ja selittämistä. (Nuopponen 1999, 92.) Wrightin ja Budinin (1997, 185) mukaan deskriptiivisen lähestymistavan tavoite on uuden oppimisessa. Sen tarkoituksena on auttaa tutkijoita löytämään käyttöönsä parempia käsitteitä ja välttää käyttämästä sekavia termejä myös uusia käsitteitä määrittäessään. Käsiteanalyysi pohjautuu aikaisempiin tutkimuksiin sekä tutkimuksen kohteena olevien käsitteiden jo tunnettujen määritelmien pohdintaan. Näin ollen käsiteanalyysiä voi luonnehtia ei-empiiriseksi, niin kutsutuksi kirjoituspöytätyökimukseksi. (Puusa 2008.)

2.2.1 Terminologisen tutkimuksen lähtökohdat

Kaikilla aloilla, myös poliisissa, tarvitaan ymmärrystä oman alan käsitteistä, määritelmistä ja termeistä, jotta yhteistyö ja sisäinen viestintä sujuisi. Terminologian teoria ja menetelmät syntyivät alun perin tekniikan alojen tarpeesta yhtenäistää termistöjään ja käsitteistöjään, mikä on jatkuvasti ajankohtaista alalla kuin alalla. Termistön ja käsitteistön yhtenäistäminen on oleellinen osa myös tutkijan, opettajan ja kääntäjän työtä. (Nuopponen 1999, 91-98).

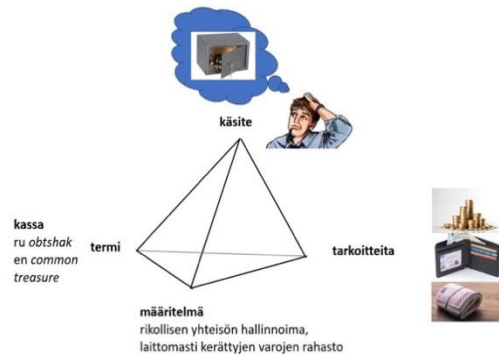
Terminologiselle sanastotyölle on ominaista käsitekeskeisyys. Siinä missä sanakirjat tarkastelevat sanoja ja niiden merkityksiä, terminologisten sanastojen lähtökohtana ovat käsitteet ja niiden väliset suhteet (Sanastotyön opas 2018, 6).

2.2.2 Käsite, tarkoite, termi ja määritelmä

Käsitteet ovat ihmisen mielessään muodostamia ajatusmalleja, jotka vastaavat tiettyjä todellisuuden kohteita, niin sanottuja tarkoitteita (Sanastokeskus 2018, 6). *Tarkoitteet* voivat olla konkreettisia (esim. *rikollinen*) tai abstrakteja (esim. *järjestäytynyt rikollisuus*), ja niillä on erilaisia ominaisuuksia. Esimerkiksi *järjestäytynyt rikollisuus* on yhteiskunnan lainsäädännöllä tarkennettua rakenteeltaan jäsentynyttä, useamman henkilön yhteistoimin toteuttamaa vakavaa rikollisuutta. Näistä ominaisuuksista muodostettuja ajatusmalleja kutsutaan *käsittepiirteiksi*.

Suonuutin mukaan käsitteen piirteet vastaavat tarkoitteiden ominaisuuksia. ”Jokaiseen käsitteeseen kuuluu yleensä suuri määrä piirteitä, mutta monet niistä ovat niin yleisiä, ettei niitä voi käyttää käsitteen tunnistamiseen tai erottamaan käsitteitä toisistaan. Erottavia piirteitä ovat sellaiset piirteet, jotka yksinään tai yhdessä muiden piirteiden kanssa määrittävät käsitteen ja erottavat sen muista käsitteistä” (Suonuuti 2012, 12.)

Käsitteen sisältö muodostuu joukosta erilaisia käsitepiirteitä, joista olennaiset ja erottavat kuvataan määritelmän avulla. (Suonuuti 2012, 13).

Kuva 1. Tarkoitteen, käsitteen, määritelmän ja termin väliset suhteet. (Sanastotyön opas 2016, 12)

Kuvassa esitellyn pyramidi-mallin mukaisesti olen analysoinut *fenjan* kielestä erikseen valittuja Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden käsitteitä ja määritellyt ne liitteen sanastoon. Luvussa viisi pohdin tarkemmin sitä, miksi olen kyseiset käsitteet valinnut analysoitaviksi.

2.2.3 Käsitteiden hierarkkinen suhde

Kahden käsitteen välillä on hierarkkinen suhde silloin, kun niillä on yhteiset käsitepiirteet, mutta toisella käsitteellä, alakäsitteellä, on vähintään yksi erottava lisäpiirre. Esimerkiksi *järjestäytynyt rikollisuus* on yläkäsite ja *Venäjän järjestäytynyt rikollisuus* on sen alakäsite, jolloin Venäjän järjestäytyneellä rikollisuudella on kaikki järjestäytyneen rikollisuuden piirteet ja lisäksi erottavat piirteet.

Hierarkkinen käsitejärjestelmä perustuu käsitteiden välisiin hierarkkisiin suhteisiin. Yläkäsite jakautuu alakäsitteisiin, jotka usein jakautuvat edelleen alakäsitteisiin ja nämä taas uusiin alakäsitteisiin muodostaen lopulta monitasoisen järjestelmän. Alakäsite voi olla yläkäsite toisille alakäsitteille. Esimerkiksi järjestäytynyt rikollisuus voidaan jakaa Venäjän järjestäytyneeseen rikollisuuteen, Italian mafiaan ja Japanin jakuzaan. Venäjän järjestäytynyt rikollisuus voidaan jakaa edelleen alueellisiin rikollisryhmittymiin.

Kuva 2. Esimerkki hierarkkisesta käsitejärjestelmästä

Termit ovat käsitteiden nimityksiä, joiden avulla voidaan lyhyesti viitata käsitteen koko sisältöön. (Turvallisuuskomitea 2018, 6.) *Määritelmät* ovat käsitteen sanallisia kuvauksia, ja termit ovat siis käsitteisiin viittaavia nimityksiä. Termi voi koostua yhdestä tai useammasta sanasta, sisältää muita kuin sanallisia aineksia tai olla esimerkiksi symboli. (Suonuuti 2012, 11.)

2.2.4 Termitietueet

Tässä tutkimuksessa analysoidut käsitteet esitetään termitietuemuodossa. *Fenjan* kielen käsitteiden lisäksi olen määritellyt tutkimuksen edetessä sille tärkeitä käsitteitä käsiteanalyysin keinoin ja esittänyt myös ne termitietuemallin mukaisesti. Jokainen *termitietue* sisältää tietoja yhdestä käsitteestä. Eri käsitteisiin viittaaville termeille on tehty erilliset termitietueet (Suonuuti 2012, 37).

Kaikki tämän tutkimuksen aikana analysoidut käsitteet on kerätty liitteessä olevaan erikoisanastoon, jossa ne esitetään aakkosjärjestyksessä. Tutkimuksessa käsitteet on esitetty juoksevasti numeroituina termitietueina. Termitietueessa käsitteille annetaan suomen-, venäjän- ja englanninkieliset termit. Termien jälkeen seuraa suomenkielinen määritelmä ja määritelmää täydentävät huomautukset. Erikoisanastossa termitietueet on esitetty aakkosellisessa järjestyksessä. Erikoisanaston rakenteinen muoto, jossa tietotyypit on eritelty, tukee aineiston kehittämistä, esittämistä ja hyödyntämistä myös jatkotutkimuksessa.

2	Käsitteen numero
Järjestäytynyt rikollisuus; organisoitu rikollisuus	suomenkieliset termit; suositettavin ensimmäisenä, jos termejä on useita
ru organizovannaja prestupnost, организованная преступность	venäjänkieliset vastineet, suositettavin ensimmäisenä, kyrillinen kirjoitusasu seuraa perässä
en organized crime	englanninkieliset vastineet, suositettavin ensimmäisenä
yhteiskunnan lainsäädännöllä tarkennettua, rakenteeltaan jäsentynyttä, useamman henkilön yhteistoimin toteuttamaa vakavaa rikollisuutta	määritelmä (alkaa pienellä kirjaimella, ei pistettä lopussa, kursivointi viittaa sanastossa määriteltyyn käsitteeseen)

Kts. termitietue nro xx

huomautus (normaali virke, erotettu määritelmästä sisennyksellä, antaa lisätietoa käsitteestä, esimerkkejä, tietoa termin käytöstä yms.)

Kuva 3. Termitietueen selitykset

1

Järjestäytynyt rikollisuus, organisoitu rikollisuus
 ru organizovannaja prestupnost, организованная преступность
 en organized crime

määritelmä

ei-ideologinen rikollinen yritys rakenne, johon kuuluu useita läheisessä yhteistyössä toimivia henkilöitä. Ryhmät ovat hierarkkisia, niissä on ainakin kolme tasoa, ja niiden tarkoitus on tuottaa jäsenilleen voittoa ja/tai valtaa rikollisen ja laillisen toiminnan kautta

huomautus

oikeudelliset määritelmät on kirjattu tarkemmin YK:n Palermon sopimuksessa, EU:n ja kansallisten jäsenmaiden lainsäädännöissä

Kuva 4. Termitietuemalli

2.2.5 Termien ja määritelmien muoto

Termitietueissa termi ja määritelmä alkavat pienellä kirjaimella, eikä määritelmän lopussa ole pistettä. Jos jostakin käsitteestä on käytössä useita synonyymisiä termejä, niistä yksi on valittu suositettavaksi termiksi ja muut luokiteltu sallittaviksi. Suositettavaksi määritetty termi on lihavoitu.

Tässä tutkimuksessa ja liitteen erikoissanastossa olen käyttänyt venäjän kielen translitterointiin yleisesti suomen kielessä käytettävää Suomen Standardisoimisliiton laatimaa SFS 4900 -standardia.

3 SUOMEN JÄRJESTÄYTYNEESTÄ RIKOLLISUUDESTA

Tässä luvussa tarkastelen Suomessa toimivaa järjestäytyntä rikollisuutta. Teen käsiteanalyysiä ilmiöstä ja tutkin ilmiön kehitystä historian näkökulmasta. Kyseessä ei ole täydellinen historiikki ilmiöstä. Tarkoituksena on selvittää, mistä juontuu suomalaisen ammattirikollisuuden nykytila ja mistä tulevat sen käyttämät käsitteet. Samalla pyrin selvittämään, löytyykö käsitteistä yhteneväisyyksiä Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden kanssa.

3.1 Järjestäytyneen rikollisuuden käsitteestä

Kirjallisuudessa on esitetty erilaisia määritelmiä järjestäytyneestä rikollisuudesta. Marshallin (1994, 372) mukaan järjestäytyneen rikollisuuden käsite viittaa tilanteisiin, joissa joukko henkilöitä osallistuu hierarkkisessa organisaatiossa toimien jatkuvaan rikollisten toimintojen sarjaan.

Abadinskyn (1994, 5) mukaan järjestäytynyt rikollisuus tarkoittaa ei-ideologista rikollista yritysrakennetta, johon kuuluu useita läheisessä yhteistyössä toimivia henkilöitä. Ryhmät ovat hierarkkisia, niissä on ainakin kolme tasoa, ja niiden tarkoitus on tuottaa jäsenilleen voittoa ja/tai valtaa rikollisen ja laillisen toiminnan kautta. Eri ryhmärakenteet voivat olla Abadinskyn mukaan vielä hierarkkisia tai verkostomaisia, ja toiminta voi olla paikallista, valtakunnallista tai rajat ylittävää ja kansainvälistä.

Järjestäytyneen rikollisuuden oikeudelliset määritelmät niin YK:n Palermon sopimuksessa, kuin Euroopan unionin lainsäädännössä myötäilevät melko pitkälle kriminologisessa kirjallisuudessa esitetyjä. (Laitinen & Aromaa 2005, 195-199).

1

järjestäytynyt rikollisuus

ru organizovannaja prestupnost, организованная преступность

en organized crime

määritelmä

ei-ideologinen rikollinen yritys rakenne, johon kuuluu useita läheisessä yhteistyössä toimivia henkilöitä. Ryhmät ovat hierarkkisia, niissä on ainakin kolme tasoa, ja niiden tarkoitus on tuottaa jäsenilleen voittoa ja/tai valtaa rikollisen ja laillisen toiminnan kautta

huomautus

oikeudelliset määritelmät järjestäytyneestä rikollisuudesta on kirjattu tarkemmin YK:n Palermon sopimuksessa, EU:n ja kansallisten jäsenmaiden lainsäädännöissä

3.2 Onko Suomessa järjestäytyneen rikollisuuden omaa perinnettä?

Laitisen & Aromaan mukaan järjestäytyneen rikollisuuden tutkimus Suomessa on ollut melko vähäistä. ”Vasta 1990-luvulla on aihepiirin tutkimus ja teorianmuodostus on selvästi laajentunut” (Laitinen & Aromaa 2005, 195). Sanna Palo (2010) on tutkinut aihetta väitöskirjassaan *Järjestäytyneet rikollisryhmät ja rikosvastuu*. Mika Junninen (2006) perehtyi väitöskirjassaan suomalaisiin järjestäytyneisiin rikollisryhmiin 1990-luvun Suomessa. Suomen järjestäytyneeseen rikollisuuteen keskittyvää historiikkaa tai historian näkökulmasta tehtyä tutkimusta ei tietääkseni ole. Yhteiskuntatieteiden ja sosiologian tutkimuksesta, kirjallisuudesta, rikospoliisin kehittymisestä ja populaarikulttuurista löytyy kuitenkin sellaista tietoa, joiden avulla voi tutkia myös Suomen järjestäytyneen rikollisuuden historiallista kehitystä.

Kauko Aaltomaa arvioi Poliisilehden artikkelissaan, että Suomessa ei juuri ole ammattimaisen ja järjestäytyneen rikollisuuden perinnettä. ”Vielä 1990-luvun alussa Suomi oli liian syrjäinen maa kiinnostaakseen kansainvälistä järjestäytyntä rikollisuutta.” (Aaltomaa 2001, 50). Junninen totesi väitöskirjassaan, että Suomessa oli 1990-luvulla vain puoli-järjestäytyneitä ryhmiä.³

Kirjallisuudessa kuvattua järjestäytyntä rikollisuutta ilmenee kuitenkin näkemykseni mukaan Suomessa jo reilusti ennen itsenäisyyttämme. Tunnetuimpia tsaarinvallan aikaisia rikollisryhmiä olivat puukkojunkkarit. Etelä-Pohjanmaalla 1800-luvulla vaikuttaneet *häjyt* olivat rettelöitsijöitä ja rauhanhäiritsijöitä, jotka humalassa kiertelivät joukkioissa eri pitäjiä ja harrastivat uhkapelejä ja varastelua. He syyllistyivät tappeluihin, tappoihin ja jopa murhiin, joista tuomiona saattoi olla joutuminen Siperiaan. Mm. Takatalo (2010) kirjoittaa erään *häjyn* matkasta kohti Siperiaa saatuaan tuomion murhasta 1870-luvulla.

1800-1900-luvun vaihteen järjestäytyneen rikollisuuden toimialaa oli ammattimainen salakuljetus, jonka kohteena oli laissa säädelty laiton viina. Pulkkinen (2015) mukaan Suomen alkoholilakia on säädelty säännöllisesti niin 1600-luvulla suurvallaksi pyrkineen Ruotsin *Itämaassa*, kuin 1900-luvun tsaarinvallan aikaisessa *Suomen suuriruhtinaskunnassa*.

Itsenäisen Suomen asettama oma kieltolaki asetettiin 1919. Kieltolaki määräsi sakko- ja muita rangaistuksia niille, jotka toivat alkoholipitoisia aineita laittomasti maahan, myivät, kuljettivat tai varastoivat niitä, sekä niille, jotka rikkoivat määräyksiä. Alkoholien salakauppa ja myös siihen liittyvä alkoholijuomien laimentaminen eli *lantraus*, tai siihen aikaan käytetty nimitys *klappaus*, yleistyivät vauhdilla. (Pulkkinen 2015, 71.) Kauppaa - laillista ja laitonta - Suomen ja idän välillä käytiin aktiivisesti.

Kieltolain aika oli salakuljetuksen kulta-aikaa. Pulkkinen mukaan virolainen viina alkoi virrata Suomeen välittömästi kieltolain asettamisen jälkeen. Tuolloin salakuljetus voitiin

³ <https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste12006/suomalainenjarjestaytynytrikollisuus-myyttivaifakta.html> (Haettu 12.10.2020)

jakaa neljään kauteen. Ensimmäiset viisi vuotta viinaa tuotiin Virosta suoraan Suomeen samalla aluksella. Pian tästä kuljetustavasta tuli kuitenkin vaarallinen, ja salakuljetuksen toisella kaudella viina siirrettiin virolaisista ja muista ulkomaalaisista laivoista suomalaisiin aluksiin tai saaristossa sijaitseviin kätköpaikkoihin. Kolmas vaihe alkoi suurten pirtulaivojen ankkuroiduttua aluevesirajojen läheisyyteen niin, että ostajat poikkesivat niissä viinaostoksilla. Neljännessä vaiheessa pirtua kuljetettiin ensimmäisen vaiheen tapaan suoraan Virosta Suomeen nopeilla aluksilla. (Pulkkinen 2015, 115-116.)

Myös Suomen ja Neuvostoliiton välinen salakuljetus kävi vilkkaana kieltolain aikana. Seiskari, joka on itäisen Suomenlahden ulkosaari, kuului Suomelle ennen toista maailmansotaa. Saari luovutettiin Neuvostoliitolle Moskovan rauhassa vuonna 1940. Seiskarilaiset tunnettiin kieltolain aikana ahkerasta alkoholin salakuljetuksesta ja seiskarilaiset olivat myös ensimmäisiä, jotka jäivät kiinni salakuljetuksesta. Saarelaisilla oli kauppasuhteet myös Neuvostoliittoon. Seiskarin ja Neuvostoliiton välinen salakuljetus oli hyvin mittavaa ja järjestelmällistä. (Pulkkinen 2015, 119-120.)

Pulkkisen kuvailema kieltolain aikainen laittoman viinan salakuljetustoiminta täytti kirjallisuuden määritelmän järjestäytyneestä rikollisuudesta jo yli sata vuotta sitten. *Viinakeisareiden* johtamiin pyramidimaisiin ja verkostomaisiin organisaatioihin kuului useita läheisessä yhteistyössä toimivia henkilöitä. Viinan hankkimisesta oli sovittu ennakkoon viinakeisarin ja ulkomaisen laivan kapteenin välillä. Viina noudettiin mantereelle *trokareiden* toimesta toimijoilta, jotka toivat viinan emälaivalla lähivesille. Trokarit liikkuiivat merellä moottoriveneellä laivalle, josta viina haettiin. Myös raha-asiat oli sovittu jo etukäteen, eikä *trokarien* tarvinnut huolehtia kuin kuljetuksesta. Lopulta viina toimitettiin loppukäyttäjille, salakapakoihin tai suoraan ostajille.

Pirtutrokarilla saattoi olla mukanaan paperi, johon oli merkitty koodimerkinnöin tarvittavat tiedot, kuten viinalastin suuruus. Tällainen menettely turvasi sen, että jos *trokari* jäi menomatkalla kiinni, veneessä ei ollut todisteita tulevasta kaupankäynnistä. Laivan miehistö nosti viinan veneen kyytiin. Kotimatkan aikana viina kätkettiin säkkeihin, jotka piilotettiin upottamalla mereen. Myöhemmin salakuljetus jatkui ja viinalasti toimitettiin sen tilaajalle, jonka luona se varastoitiin ja jatkokuljetus järjestettäisiin. *Viinan jatkokuljettamiselle* oli järjestetty omat trokarinsa. Rahoitus koko toiminnalle oli tullut *tilaajalta*. Olivatpa pirtutrokarien alueet vielä jaettu etupiireihin, salakuljetusalueisiin ja varastopaikkoihin. (Pulkkinen 2015, 122-124.)

Suomessa edellä kuvatulla tavalla toimineen kansainvälisen viinan salakuljetusrikollisuuden lisäksi maassa oli kasvamassa myös alueellinen tapa- ja ammattirikollisuus, joka nosti paineita rikospoliisijärjestelmän uudistamiselle. Syyskuussa 1929 Helsingin poliisilaitoksen poliisimestari nosti esille, että Helsingistä toiselle hallintoalueelle liikkuvat tapa- ja ammattirikolliset, jotka toimivat vielä yhteistyössä, ei voida pitää kurissa itsehallintoalueille rajoittuvilla poliisivoimilla. (Hietaniemi 1995, 137.)

Kieltolaki kumottiin ja uusi alkoholilaki laadittiin vuonna 1932. Samalla myös ensimmäinen Alko perustettiin ja valtio jatkoi alkoholikäytön kontrollointia. Uudella lailla pyrittiin

estämään alkoholin laitonta kauppaa, mutta se ei kuitenkaan poistanut alkoholirikollisuutta. Ongelmana oli erityisesti alkoholin kallis hinta. Lisäksi viranomaisten resurssien puute edesauttoivat salakuljetuksen jatkumista. Vuonna 1933 tuli kuitenkin voimaan laki, jonka mukaan *ammattilaisalakuljettajat* täytyi eristää yhteiskunnasta ja tämä osittain virkavallan otteiden kiristymisen lisäksi vähensi ammattimaista ja järjestäytyntä salakuljetustoimintaa. (Pulkinen 2015, 171-176.)

Suomen ja Venäjän välillä oli tsaarinvallan ja itsenäisen Suomen alkuaikoina kaupan ja politiikan myötä yhteistä myös kielellisesti. Veijo Meren mukaan muinaisvenäjistä suomalaisten arvellaan saaneen sanoja jo 800-luvulta lähtien. Useimmat nykyvenäjistä saadut sanat tulivat kuitenkin suomen kirjakieleen 1800-luvulla, jolloin itämurteet vaikuttivat siihen voimakkaasti. Venäläiset virkamiehet, sotilaat ja kauppiat kylvivät silloin suomen kieleen paljon venäläisiä sanoja, joista osa elää vielä arkisessa puhekielessä ja kaupunkislangissa. (Meri 2002, 9).

Useita suomen kielen käytössä olevia sanoja tulee suoraan venäjän kielestä. Näitä ovat esimerkiksi *tyrmä* eli selli tai vankila, joka tulee sanasta *tjurma* (тюрьма) (Meri 2002, 411), putka, joka tulee sanasta *budka* (будка) (Meri 2002, 293) ja poliisia tarkoittava sana mäntti, *ment* (мент). Kaliman mukaan lainasanojen lisäksi vähemmän huomiota on annettu käännöslainoille, jotka ovat puolittaisia lainasanoja. Käännöslainojen slaavilainen vaikutus on joissakin itämerensuomalaisissa kielissä erittäin voimakasta. (Kalima 1952, 28.)

Sotien jälkeisinä vuosikymmeninä on nähtävissä muutoksia rikollisuuden länsimaistumisessa. Samalla myös suomen kielessä käytetyt rikollisuuden käsitteet ovat alkaneet saada enemmän vaikutteita lännestä.

3.3 Viinan salakuljetuksesta kohti huumausainekauppaa

Helsingin huumemarkkinoita tutkineen Perälän (2013) tarkastelema huumausaineisiin liittyvä historia vahvistaa näkemyksiä rikollisuuden länsimaistumisesta Suomessa. Perälän mukaan huumeiden käyttö on alkanut levitä alempiin kansanluokkiin jo alkoholin kieltoain astuessa voimaan. Sitä ennen huumeiden, kuten kokaiinin, käyttö on ollut ylempään sosiaaliluokan toimintaa. Morfiinin käytön lisääntymistä on huomattu jo 1920-luvulla, jolloin on säädetty myös laki laittomasta huumeesta. 1920-luvun Suomi on Perälän mukaan toiminut pääsääntöisesti kauttakulkumaana kansainväliselle huumeekäytölle. Lääketeollisuuden tuotteet, morfiini ja heroini, hallitsivat 1930-luvun Suomessa. (Perälä 2013, 215.)

Toisen maailmansodan aikana heroiniä käytettiin haavoittuneiden hoidossa yleisesti. Lisäksi jatkosodan aikana amfetamiinin ja metamfetamiinin jako sotilaille oli tavallista. Perälän mukaan ensimmäiset katukuvassa näkyneet ongelmakäyttäjät olivat sotaveteraaneja.

1950-luvulla maatalousyhteiskunnan muutos kohti teollisuusyhteiskuntaa alkoi. Rikollisuudella oli entistä enemmän yhteyksiä länteen, etenkin Ruotsiin. Samalla myös amfetamiinin käyttö alkoi lisääntyä. *Sodanjälkeinen sukupolvi sai vaikutteita Ruotsista, jonka*

huumemarkkinoita amfetamiini alkoi hallita (Perälä 2013, 216). Perälän mukaan amfetamiinin ongelmankäyttö Suomessa alkoi varsinaisesti 1950-luvulla, mutta tuossa vaiheessa kannabis on ollut Suomessa vielä suhteellisen tuntematonta.

1960 - 1970-luvuilla Suomessa kävi poikkeuksellisen laaja muuttoliike Etelä-Suomen kaupunkeihin. Perälän mukaan juuri vuosikymmenen vaihteessa Suomessa koettiin ensimmäinen huumeaalto Helsingissä ja pääkaupunkiseudulla. Perälä mainitsee, että tärkein yhteyskaupunki huumausaineisiin tuolloin oli Tukholma ja osittain Kööpenhamina. (Perälä 2016, 217.)

Ensimmäiset poliisin havainnot kannabiksesta tehtiin 1960-luvun puolivälissä. Helsingin poliisilaitokselle ja Keskusrikospoliisiin alettiin kehittää keinoja huumausaineiden käyttöön puuttumiselle. Huumausaineiden käyttö kriminalisoitiin 1966 ja vuonna 1972 voimaan tuli huumausainelaki, jonka mukaan käyttö määriteltiin kokonaan kielletyksi (Laitinen & Aromaa 2005, 232). Vuonna 1967 huumeiden käyttö oli levinnyt ruotsalaisnuorten keskuudessa niin, että Ruotsin poliisiin oli perustettu huumausaineyksikkö (Hietaniemi 1995, 337). Samana vuonna myös Suomen poliisin tutkimusryhmä teki ensimmäiset huume-*metakavarikkonsa*. Perälän mukaan Suomessa sotaveteraanit olivat jälleen pioneereja, kun heistä tuli nyt nykyhistorian ensimmäiset huumekauppiat. (Perälä 2013, 218.)

1970-luvulla amfetamiinin salakuljetuksesta alkoivat vastata ammattimaisemmat rikolliset. Kannabiksen salakuljettajat olivat lähinnä käyttäjiä, jotka toivat kannabista mukanaan matkoiltaan. Kyseessä oli muusikoita, opiskelijoita ja ulkomaisten laivojen henkilökuntaa. (Perälä 2013, 219.)

3.4 Nykytila

Tsaarinvallan ajoista järjestäytynyt rikollisuus on muuttunut ja kasvanut, mutta sen nykytrendi, kansainvälisyys, ei ole uutta. Jo vuosisadan alun viinaralli on ollut hyvin kansainvälistä toimintaa. Kieltoain aikainen alkoholin salakuljetus on muuttunut huumausaineen ja muiden hyvin tuottavien hyödykkeiden salakuljettamiseen ja välittämiseen sekä laajaan talousrikollisuuteen. Rikollisuus on siirtynyt myös tietoverkkoihin. Lisäksi ulkomaiset liikkuvat rikollisryhmät, jotka harjoittavat niin huumausaine- kuin omaisuusrikollisuutta, ovat tulleet ilmiönä jäädäkseen myös Suomessa.

Neuvostoliiton hajoamisen myötä Suomessa nähtiin merkkejä huumekaupasta ja paritustoinnasta, jonka juuret veivät Viroon ja Venäjälle. (Gustafsson & Huuskonen 2019, 42.) Tästä johtuen syntyi laaja yhteiskunnallinen keskustelu Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden rantautumisesta Suomeen. Oli pelko, että venäläiset järjestäytyneet rikollisjengit valtaavat suomalaiset kaupungit. Näin ei ole kuitenkaan käynyt.

1990-luvulla ensimmäiset suomalaiset moottoripyöräkerhot havittelivat kansainvälisten moottoripyöräjengien jäsenyyttä (Mölsä 2009, 20). Sen jälkeen Suomeen on rantautunut useita rikollisjärjestöiksi luokiteltuja moottoripyöräjäengejä, jotka harjoittavat rikoslajista

riippumatonta kannattavaa laitonta kauppaa. 1990-luvun lopussa saapui Suomeen myös niin sanottu toinen huumeaalto (Perälä 2013, 220).

Suomen järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan ja sen käyttämään kieleen on tullut sotien jälkeen enenevässä määrin vaikutteita muista länsimaista. Kirjallisuuden perusteella tähän vaikuttaa erityisesti totalitaristisen Neuvostoliiton eristäytyminen, Ruotsin ja muiden pohjoismaiden läheisyys sekä huumekaupan kasvaminen vuosikymmenien myötä. Tämä näkyy myös järjestäytyneen rikollisuuden käyttämissä käsitteissä. Perälän tutkimuksessa olevassa huumesanastossa valtaosa alamaailman käyttämistä käsitteistä on suomen, ruotsin tai englannin kielestä taivutettuja slangisanoja. Myös Lipsosen vankilaslangin sanakirjassa on vain harvoja viitteitä itään tai Venäjälle.

Suomessa alaostonsa vuosituhanen vaihteen aikoina avanneet kansainväliset moottoripyöräjengit ovat tuoneet mukanaan englanninkieliset rikollisuuden käsitteet. Jengit käyttävät lyhenteitä, iskulauseita ja logoja, jotka voivat olla joko täysin omia tai muiden jengien kanssa yhteisesti käytettyjä. Moottoripyöräjengeissä kokelasjäsen on *prospect* tai *hangeround*, jäsen *member*, asekersantti *sergeant of arms*, taloudenpidosta vastaava *secretary* ja johtajina *vice president* ja *president*.

Ennen kansainvälisten moottoripyöräjengien alaostojen rantautumista, on Suomessa tietenkin ollut myös suomalaista järjestäytyntä rikollisuutta. 1990-luvulla perustetut kolme suurinta kotimaista ryhmää yhdistyivät vuonna 2010 ja perustivat yhden uuden järjestön. Perustamisensa jälkeen järjestöä johti rikollisjohtajista koottu neuvosto, josta käytettiin italian kielen nimitystä *consiglio* (Gustafsson & Huuskonen 2019, 305). Uutta järjestöä edeltäneet kolme kotimaista rikollisryhmää olivat ottaneet moottoripyöräharrastuksesta tutut liivit ja liiveissä olevat tunnuksot käyttöön jo siinä vaiheessa, kun kansainväliset moottoripyöräjengit rantautuivat Suomeen. Liivijengit käyttivät kansainvälisten moottoripyöräjengien tapaan englanninkielisiä nimityksiä esimerkiksi eri hierarkiatasolla toimivista jäsenistään.

2

Suomen järjestäytynyt rikollisuus, suomalainen järjestäytynyt rikollisuus
ru finskaja organizovannaja prestupnost, Финская организованная преступность
en a finnish organized crime

määritelmä

Suomessa ja/tai Suomesta vaikuttavat järjestäytyneet rikollisryhmät, joiden jäsenet koostuvat pääosin suomalaisista tai suomen kieltä käyttävistä henkilöistä, jotka toimivat kansallisesti, tai kansainvälistä yhteistyötä hyödyntäen, rikollisen toiminnan ja taloudellisen hyödyn saavuttamiseksi

huomautus

rikollisryhmät voivat olla alun perin kotimaisia tai osa kansainvälistä rikollisverkostoa, ja ryhmään on voitu rekrytoida jäseniksi myös maahan muuttaneita ulkomaalaistaustaisia henkilöitä

Yhteenvedon voidaan todeta, että suomen kielessä oli eniten vaikutteita venäjän kielestä 1800-1900 vuosisatojen vaihteessa. Näin voidaan ajatella olleen myös rikollisten käyttämässä puhekielessä. Toisen maailmansodan jälkeen Neuvostoliitto eristyi entisestään, joka näkyi myös järjestäytyneessä rikollisuudessa. Sotien jälkeen suomalaiset rikolliset alkoivat entistä enemmän verkostoitua kohti länttä. Huumausainerikollisuuden rantautuessa Suomeen tehtiin laitonta kauppaa erityisesti Ruotsin järjestäytyneen rikollisuuden kanssa. Länsimainen rikollisyhteistyö syventyi entisestään ja se näkyi myös suomalaisen alamaailman slangissa. Slangissa oli pääosin vaikutteita suomen, ruotsin ja englannin kielestä.

1990-luvulla virolaiset rikollisryhmät saapuivat Suomen huumemerkkinoille. Venäläiset yhteydet omaavilla ryhmillä oli huumerioston lisäksi vahva ote paritustoiminnassa. Tuolta ajalta ei ole kuitenkaan viitteitä siitä, että venäjänkielisiä käsitteitä olisi pysyvästi jäänyt Suomen järjestäytyneen rikollisuuden käyttöön. Neuvostoliiton hajottua Venäjän järjestäytyneen rikollisuus ei tullut Suomeen kilpaillakseen suomalaisten rikollisryhmien kanssa.

Kurenmaa (2018) toteaa rikostorjunnan tilaselvityshankkeessa, että Suomen järjestäytynyt rikollisuus tekee nykyään kansainvälistä yhteistyötä moneen suuntaan, myös Venäjälle. Suomen järjestäytyneen rikollisuuden johtaminen on kuitenkin vahvasti suomalaisten omilla käsillä, vaikka osa merkittävimmistä rikollisryhmistä on osa kansainvälistä järjestäytynyttä rikollisuutta. Suomalaisrikolliset toimivat aktiivisesti yhteistyössä kansainvälisesti toimivien rikollisten kanssa. Kurenmaan mukaan erityisesti venäjänkielisellä järjestäytyneellä rikollisuudella on ollut Suomeen huomattava vaikutus palveluiden tarjoajana ja esimerkiksi huumausaineiden toimittajana. Venäjänkielisellä järjestäytyneellä rikollisuudella ei ole kuitenkaan samanlaista vaikutusvaltaa suomalaisiin kumppaneihin kuin lännestä saapuneilla kansainvälisillä moottoripyöräjäengeillä.⁴ Nykyään Suomessa ovat yleistyneet myös *ulkomaiset rikollisryhmät*. Aika näyttää, miten heidän vaikutuksensa näkyy Suomen järjestäytyneen rikollisuuden kielen käytössä ja käsitteissä. Suomen vankilat ovat potentiaalisia paikkoja verkostoitumiselle myös kielen osalta.

3

ulkomainen järjestäytynyt rikollisryhmä, ulkomaalainen rikollisryhmä
ru inostrannaja organizovannaja prestupnaja grupa, иностранная
 организованная преступная группа
en a foreign organized criminal group

määritelmä

ulkomailta johdettu ja ulkomaalaisista toimijoista koostuva rikollisryhmä, jonka toimintatapa on liikkua kansainvälisesti, ja jonka rikollinen toimintatapa kohdemaassa voi olla hyvin nopeitempoina

huomautus

⁴ Rikostorjunnan tila, selvityshankkeen loppuraportti 1/2018, Poliisihallituksen julkaisusarja

hit and run -tyylinen toimintatapa voi sisältää rikoksen valmistelun, rikoksen toteuttamisen ja omaisuuden tai aineen kätkemisen sekä nopean poistumisen kohdemaasta, ja osiot voidaan toteuttaa yhdellä tai erillisillä käynneillä

4 VENÄJÄN JÄRJESTÄYTYNEESTÄ RIKOLLISUUDESTA

Tässä luvussa tutkin ja etsin oikeaa määritelmää järjestäytyneelle rikollisuudelle Venäjällä. Siihen liittyvän terminologian erityispiirre on epämääräisyyden ohella myös päällekkäisyys. Venäjän järjestäytyneestä rikollisuudesta käytettyjen käsitteiden ja termien laajuus ja sekavuus vaikeuttavat ilmiön ymmärtämistä.

Ilmiöön liittyvän käsiteanalyysin jälkeen yritän selvittää, miten järjestäytynyt rikollisuus on kehittynyt Venäjällä, mitkä aikakaudet ovat olleet ratkaisevia sen olemassaololle ja muutokselle sekä miten se on muuntautunut kohti nykyaikaa. Kyseessä ei ole ilmiön täydellinen historiikki. Historian avulla on kuitenkin mahdollista saada ilmiöstä syvempi ymmärrys.

4.1 Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden käsitteestä

Varese (2004) käyttää termiä *mafia*. ”Venäjän mafia ei ole yksittäinen rikollisryhmä. Gulag-järjestelmän kaatuminen tai Neuvostoliiton luhistuminen eivät synnyttäneet yhtä kansallista rikollisryhmää” (Varese 2004, 187).

Galeotti (2017) määrittelee nykyaikaisen Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden englanniksi *Russian Based Organized Crime* ja sen lyhennettä *RBOC*. Galeottin mukaan tätä puoltaa se, että rikollisjärjestöt eivät toimi pelkästään venäjänkielisissä maissa. Tämän lisäksi nykyään venäjänkielisten rikollisryhmien korkea-arvoisia rikollisjohtajia asuu ulkomailla, jotka samalla johtavat verkoston toimintaa kokonaisvaltaisesti. (Galeotti 2019, 390.)

Bäckmanin (1996) mukaan kriminologisessa tarkastelussa Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden kuvaaminen sanalla *mafia* on vaikeasti määriteltävää ja romantisoitua. *Mafian* määrittelyä haittaa sen epäselvyys. Väitöskirjassaan Bäckman (2006) ei lukitse yhtä yksittäistä käsitettä kuvaamaan järjestäytynyttä rikollisuutta Venäjällä, mutta puhuu yleisesti *Itämafia* (Bäckman 2006, 87).

Salimovin mukaan pääasiallisia kansainvälisiä rikolliseen terrorismiin suuntautuneita rikollisjärjestöjä ovat italialainen mafia, *venäjänmaalainen* järjestäytynyt rikollisuus, kiinalaiset triadit, japanilainen jakuza, kolumbialaiset kartellit sekä nigerilaiset rikolliset järjestöt. (Salimov 2000, 19). Termillä ”venäjänmaalainen” (ven. rossiiskaja) viitataan Venäjän alueeseen ja kansalaisiin. Termi ”venäläinen” (ven. russkaja) viittaa venäläisiin kansana, kansakuntana ja kieliryhmänä.

Kansainvälisessä viranomaisyhteistyössä on käytetty käsitteitä *Russian Based Organized Crime ja sen lyhennettä RBOC, Russian Speaking Organized Crime* lyh. *RsOC*, *Eastern European Organized Crime* lyh. *EEOC* tai *Eurasian Organized Crime* lyh. *EOC*. Erityisesti englanninkielisillä termeillä ja niiden lyhenteillä on haluttu jättää poliittisesti korrektilla tavalla nimeämättä tietty etninen tai kansallinen ryhmä.

Suomessa poliisiviranomaiset ovat käyttäneet ilmiöstä nimityksiä *Venäjän järjestäytynyt rikollisuus*, *venäläinen järjestäytynyt rikollisuus*, *venäjänkielinen järjestäytynyt rikollisuus*, *europaasian järjestäytynyt rikollisuus* tai *etniset rikollisryhmät*.

Journalismissa käytetään usein termejä Venäjän *mafia* tai *itämafia*. *Mafia*-termistä saa helposti mielikuvan, että Venäjällä olisi olemassa rikollisorganisaatio, jolla on yksi vahva johtaja ja joka johtaisi Venäjällä vaikuttavaa yhtä hallinnollista *itämafiaa*. Näin asia ei Venäjällä ole. Venäjän järjestäytyneessä rikollisuudessa on pikemminkin kyse lukuisista eri rikollisjärjestöistä ja klaaneista, jotka käyttävät venäjän kieltä, harjoittavat rikoslajista riippumatta laajaa ja ammattimaista rikollista toimintaa ja toimivat joko kansallisesti eri alueilla Venäjää tai entistä Neuvostoliittoa, tai kansainvälisesti.

Tutkimuksessani käytän ilmiöstä nimitystä *Venäjän järjestäytynyt rikollisuus*. Käytän käsitettä *Venäjän järjestäytynyt rikollisuus* slaavilaisista rikollisryhmistä, jotka vaikuttavat Venäjällä, toimivat kansainvälisesti Venäjältä ja Venäjän ulkopuolella. Galeottin kuvailemalla tavalla tähän ryhmään kuuluu myös niitä, jotka eivät välttämättä ole kaikki slaavilaisia, mutta joilla on samat kulttuuriset ja toiminnalliset tunnusmerkit ja jokin suora suhde itse Venäjän kanssa. (Galeotti 2019, 288-289.)

4

Venäjän järjestäytynyt rikollisuus

ru russkaja organizovannaja prestupnost, русская организованная преступность

en russian-based organized crime, russian-speaking organized crime

määritelmä

pääosin slaavilaisista henkilöistä koostuvat järjestäytyneet rikollisryhmät, jotka vaikuttavat Venäjällä ja toimivat kansainvälisesti Venäjältä ja/tai Venäjän ulkopuolella.

huomautus

mainittuihin ryhmiin voi kuulua myös niitä, jotka eivät ole välttämättä kaikki slaavilaisia, mutta joilla on samat kulttuuriset ja toiminnalliset tunnusmerkit ja jokin suora suhde itse Venäjän kanssa

4.2 Kehitys maaseudun hevosvarkaista ja kaupunkien slummeista

Galeottin mukaan Venäjältä tuleva järjestäytynyt rikollisuus on merkittävä maailmanlaajuisen alamaailman piirre, mutta nykyään kyse ei ole katurikollisista vaan järjestelijöistä. ”*Venäläiset ammattirikolliset ovat paikallisten ryhmien liikekumppaneita: he myyvät kumppaneilleen heroinia Afganistanista, pesevät näiden rahoja Venäjän edelleen hämärässä finanssijärjestelmässä, tarjoavat aseita ja satunnaisesti jonkun, joka osaa käyttää niitä.*” (Galeotti 2019, 285.)

Galeotti kuvaa ilmiötä joustavaksi, verkostoituneeksi ilmiöksi, joka kattaa laajan kirjon laillisia ja laittomia yrityksiä, käytäntöjä ja jopa kansallisuuksia. Galeottin mukaan Venäjän järjestäytynyt rikollisuus on kansainvälistä ja pyrkii jatkuvasti vaikuttamaan rikollisen alamaailman lisäksi myös laillisen yhteiskunnan sisällä. (2019, 287-288.) Vaikka venäjän kieli on kiistattomasti tämän rikollismaailman yleiskieli, puhutaan Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden joukossa useita kieliä. Lisäksi sille ominaista on varkaiden kieli *fenja*.

Venäjän järjestäytynyttä rikollisuutta on myös erittäin vaikea kuvata perinteisellä organisatorisella hierarkialla. ”*Nykyään yleisesti Venäjän alamaailmaa eivät määritä hierarkkiset rakenteet, vaan monimuotoinen ja muuntautuva alamaailman ekosysteemi*” (Galeotti 2019, 197). Yhtä ja ainoaa valtakunnallista rikollishierarkiaa Venäjällä ei ole olemassa.

Venäjällä ja entisessä Neuvostoliitossa järjestäytyneellä rikollisuudella on pitkä ja värikäs historia. Siihen ovat vaikuttaneet voimakkaasti nopeat ja merkittävät poliittiset, yhteiskunnalliset ja taloudelliset muutokset. ”*Gangsterit ovat taistelemalla näistä aina selvinneet*” (Galeotti 2019, 18). Järjestäytyneen rikollisuuden kehitys on ollut huimaa. Se on muuttunut tsaarinvallan aikaisista maaseudun hevosvarkaiden klaaneista nykyajan älykkääksi verkostoksi, jossa ammattimainen järjestäytynyt rikollisuus sekoittuu liike-elämään ja politiikkaan hyvin kiinteästi ja rajalinjat ovat monesti epäselviä ja vaikeita hahmottaa.

Tutkijat poikkitieteellisesti Venäjällä ja länsimaissa ovat luoneet laadukasta tutkimusta venäläisestä yhteiskunnasta, samoin siitä muovautuvasta järjestäytyneestä rikollisuudesta. Venäjällä yhteiskunnallinen kehitys kuvaa monelta osin samaan aikaan myös järjestäytynyttä rikollisuutta. ”*Gangsterit pitelevät synkkää peiliä, josta Venäjän yhteiskunta voi peilata itseään.*” (Galeotti 2019, 18)

Serion ja Razinkin (Galeotti 2002, 73) ovat todenneet, että tavallisia varkaita on ollut Venäjällä vuosisatoja, jotka ovat enenevässä määrin ajan myötä erikoistuneet. Galeottin mukaan Venäjällä järjestäytynyttä rikollisuutta oli jo 1800-luvun maaseuduilla, erityisesti organisoidusti toimineiden hevosvarkaiden joukossa. (2019, 38-39.) Hevosvarkaiden laajamittainen verkosto ei kuitenkaan kestänyt pitkälle 1900-lukua, jolloin toteutuivat isot yhteiskunnalliset muutokset. Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden juurien ja ammattirikollisten eli *vorien*, todelliset edeltäjät ovat Venäjän kaupungeissa. ”*Urbaani gangsteri oli tsaarinvallan loppuvaiheen nopeasti kaupungistuvan Venäjän slummien tuote. Juuri kaupunkien slummien juottoloissa ja yömajoissa syntyi 'varkaiden maailman' (ven. vorovskoi mir)*

alakulttuuri” (Galeotti 2019, 41). Järjestäytynyt rikollisuus kehittyi Venäjän suurten kaupunkien slummeista, sen jengeistä ja klaaneista kohti entistä järjestäytyneempää muotoa.

Keskeisimmän muutoksen Venäjän järjestäytyneelle rikollisuudelle toi Stalinin vallan aikana alkaneet laajat puhdistukset, poliittisten kilpailijoiden eliminointit ja eri kansan- ja vähemmistöryhmien sorto. 1920-luvulta lähtien Gulag-vankileirijärjestelmissä (leirien päädirektoraatti, ven. *Glavnoe upravlenie lagerei*) pakkotyöleireille ja vankileirien saaristoon sullottiin pikkurikollisten ja rikollisen maailman valinneiden joukkoon myös poliittiset vangit ja toisinajattelijat; miljoonia ihmisiä muutaman vuosikymmenen saatossa.

Nyky-Venäjän hallinnon suosima Stalinin suuruutta ja merkityksellisyyttä korostava, mutta hirmutekoja vähättelevä historiantulkinta kuvaa aikakauden tapahtumia esimerkiksi näin; ”*vuosina 1920-1930-luvuilla maassa alkoi armoton sota rikoksia vastaan ja tuhannet rosvot joutuivat muuttamaan kaupungin kaduilta leireille*”⁵. Tavallisten venäläisten ja yleisesti länsimaiden tuntema nimitys samoille tapahtumille on *Stalinin vainot*.

Gulagin rangaistuslaitoksilla oli Neuvostoliitossa huomattava merkitys rikolliseen alakulttuuriin sosiaalistumisessa. ”*Eryteisesti Neuvostoliiton rikollismaailmalle ominaiseen varkaiden eli vorien alakulttuuriin sosiaalistumisessa rangaistuslaitosten on usein väitetty olleen keskeisellä sijalla*” (Bäckman 1996, 58). Stalinin aikana ja sen jälkeen vankileirijärjestelmästä tuli erittäin voimallinen kanava ”*varkaiden maailman*” koodien ja tapojen välittämiseksi. Sosiaalistumisen vaikutukset ovat huomattavia, sillä miljoonilla venäläisillä on omakohtaisia kokemuksia vankiloista tai rangaistusleireistä.

Vankeusrangaistukset Venäjän eri kolkkien ääriolosuhteissa eivät kuitenkaan ole Stalinin aikainen keksintö. Jo 1600-luvun keisarillinen Venäjä tuomitsi Siperiaan arvonsa menettäneitä valtiomiehiä, poliittisia väärintekijöitä ja rikollisia (Ropponen & Sutinen 2019, 16). Mittakaavassaan Stalinin tuleviin vankimääriin tsaarinvallan aikaiset vankimäärät olivat kuitenkin pientä. Merkittävät yhteiskunnalliset muutokset Venäjällä alkoivat lokakuun 1917 vallankumouksen johdosta. Sen jälkeen Neuvosto-Venäjällä valtaan nousi Leninin johtama bolševikkihallinto. Vuonna 1918 Neuvosto-Venäjällä alkanut verinen sisällissota päättyi punaisten voittoon 1922 ja syntyi Sosialististen neuvostotasavaltojen liitto. Leninin kuoltua vuonna 1924 raju valtataistelu Neuvostoliiton sisäisestä vallasta johti Josif Stalinin valtakauden alkamiseen.

Stalinin noustua valtaan poliittisten kilpailijoiden, toisinajattelijoiden ja eri vähemmistöryhmien keskitetty eliminointi jatkui ennenkuulumattomalla ja entistä rajummalla tavalla. Kansallisten vähemmistöjen lisäksi Gulag-vankileireille eri puolille Neuvostoliittoa kuljettiin 1930-luvulla satojatuhansia ”*yhteiskunnallisesti vieraita*” aineksia. ”*Kaupunkeja siivottiin entisistä kulakeista eli varakkaista maanviljelijöistä sekä yksityisyrittäjistä, käsityöläisistä, prostituoiduista, irtolaisista ja toiselämää viettävistä*” (Ropponen & Sutinen

⁵ 17.4.2020 venäläisellä sivustolla julkaistu artikkeli; ”Legendaaristen laillistettujen varkaiden aika on ohi” <https://omvesti.ru/2020/04/17/vremya-legendarnyh-vorov-v-zakone-proshlo>

2019, 73-74.) Tsaarinvallan aikainen vankilajärjestelmä ei Stalinin valtaan tulon ja alkaneiden vainojen jälkeen enää riittänyt kasvaneisiin vankimääriin. Vankeja käytettiin orjatyövoimana Neuvostoliiton yhteiskunnan uudelleen luomiseen tarvittavien valtavien urakoiden yhteydessä; kanavien kaivajina, kaivosten pakkotyöläisinä ja mittavien liikenneyhteyksien avaajina, kuten junaratojen rakentajina.

4.3 Muuntautuminen nykyaikaan

Stalinin kuoleman jälkeen Gulag-järjestelmä virallisesti lakkautettiin 1950-luvun lopussa ja yhteiskunta alkoi muuttua. Galeottin mukaan aikojen muuttuessa piti myös järjestäytyneen rikollisuuden muuntautua. Ne ”*varkaiden lait*”, joiden mukaan varkaat eivät tee yhteistyötä yhteiskunnan kanssa, löyhentyivät. Ammattirikolliset alkoivat tehdä yhteistyötä niin mustan pörssin kauppiaiden kuin korruptoituneiden poliitikoiden ja viranomaisten kanssa. Tämän johdosta järjestäytynyt rikollisuus haki Venäjällä paikkaansa ja muuntautuminen harmaiden 1960-1970-lukujen jälkeen oli väistämätöntä ennen Neuvostoliiton hajoamista. Kun Neuvostoliitto lopulta hajosi 1990-luvulla, järjestäytynyt rikollisuus koki yhden sen historian suurimmista muutoksistaan. Neuvostoajan jälkeisellä Venäjällä eri rikollisorganisaatiot selvittivät riitojaan kaduilla ammuskelemalla ja yleinen levottomuus vallitsi yhteiskunnassa. Rikollisjohtajat sulautuivat samalla uuden eliitin joukkoon. Perinteiset tatuoinnit hävisivät tai piilotettiin liituraitapuvun alle ja rikollisjohtajista kehittyi gangsteriliikemiehiä, joita voidaan kutsua nimellä *auktoriteetti ven. avtoritet*. 1990-luvun Venäjällä valtion omaisuus yksityistettiin ja uudistunut rikollisuus oli mukana jaossa. (Galeotti 2019, 15.)

Presidentti Putinin valtakaudella vuosituhannen vaihteesta nykyaikaan järjestäytynyt rikollisuus on uudistunut entisestään. Putinin sanotaan ”rauhottaneen” kadut tekemällä eräänlaisen yhteiskuntasopimuksen alamaailman kanssa. Hierarkiassa korkein instituutio on Kremlissä ja järjestäytynyt rikollisuus on jatkanut omaa toimintaa matalalla profiililla. Galeottin mukaan samalla se on muuttunut entistä monipuolisemmaksi ja kansainvälisemmäksi. Venäjällä se on noussut ja vakiinnuttanut paikkansa maan taloudellisissa ja poliittisissa rakenteissa. Samalla se on myös toimivan ja paremman hallinnon jarru. Nykyajan ammattirikolliset eivät tee entisaikojen tyyliin peräeroa yhteiskuntaan ja valtavirtaan. He eivät tatuoi itseään ja poissulje itseään yhteiskunnasta. Nykyajan rikollisjohtajat ovat *auktoriteetteja* laillisine ja laittomine omaisuuksineen, he ottavat osaa politiikkaan ja voivat olla näkyvästi esille hyväntekeväisyydessä. (Galeotti 2019, 15-16.)

Venäjän järjestäytynyt rikollisuus on selviytynyt ja muuntautunut nopeista ja rajuisista poliittisista, yhteiskunnallisista ja taloudellisista muutoksista; tsaarinvallan lopusta, Stalinin uudistuksista aina Neuvostoliiton luhistumiseen. Aika näyttää mitä tapahtuu Putinin aikakauden jälkeen, joka on näkemykseni mukaan seuraava iso muutos myös järjestäytyneelle rikollisuudelle. Galeottin mukaan nykyään Venäjällä on rikas, hienosyinen rikollinen ekosysteemi. Järjestäytynyt rikollisuus on laajentunut täyttämään tyhjiöitä ja tarttumaan tilaisuuksiin Venäjän lisäksi myös kaupan, investointien, maahanmuuton ja kommunikaation reiteillä, jotka ulottuvat kaikkialle maailmaan. (Galeotti 2019, 232.)

5 VARKAIDEN KIELI, *FENJA* (ФЕНЯ)

Tässä luvussa tutkin Venäjän järjestäytyneelle rikollisuudelle ominaista varkaiden kieltä, *fenjaa* (ФЕНЯ). *Fenjan* kielestä tulevien keskeisten järjestäytyneen rikollisuuden käsitteiden tunteminen auttaa ymmärtämään koko ilmiötä paremmin. Kielen tutkiminen on myös tapa tutkia sen käyttäjiä.

Tässä luvussa esittelen yksittäisiä *fenjan* kielen käsitteitä, jotka olen valinnut analysoitaviksi niiden tarkoitteiden johdosta. Valittujen käsitteiden tarkoitteet ovat keskeisiä järjestäytyneelle rikollisuudelle niin Venäjällä kuin länsimaissa. Analysoitavat *fenjan* kielen käsitteet kuvaavat Venäjän järjestäytyntä rikollisuutta, sen valtasuhteita ja siihen liittyviä rituaaleja. Käsitteet ovat säilyneet *varkaiden kielen* käytössä soveltuvin osin vuosikymmenien ajan.

Valitut käsitteet eivät ole siis merkityksessään pelkästään Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden käytössä. Tarkoitteita, joilla halutaan viestiä samaa tarkoittavia asioita, rooleja tai tapahtumia, käytetään myös länsimaisessa järjestäytyneessä rikollisuudessa, mutta eri nimityksin. Tämän johdosta tutkimuksessani analysoidut Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden käsitteet ja niiden ominaispiirteet olisi mielestäni hyvä osata myös länsimaissa.

5.1 Rikollisten kielten maailma

Galeottin mukaan rikollisilla alakulttuureilla ympäri maailmaa on omanlaisensa kieli, visuaalinen ja puhuttu. Rikolliset viestivät tatuoinneilla kehossaan sitoutumista ryhmään, erotamaan sisäpiiriläiset ulkopuolisista tai osoittaakseen uskollisuuttaan. Tatuointien symboliikalla on suuri merkitys niiden suunnittelussa ja sijoittelussa. Useimmilla rikollisuuden lajilla on myös oma tekninen termistönsä, useimmilla rikollismiljööllä vieläpä oma slanginsa. Kieli on todiste oman alamaailman yhtenäisyydestä. (Galeotti 2019, 14.) Tatuoinneilla ilmaistavan visuaalisen viestinnän jätän jatkotutkimuksiin. Sen sijaan tutkin tässä oppinnäytetyössä Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden käyttämää *varkaiden kieltä*.

Venäjän järjestäytyneelle rikollisuudelle on ominaista sen oma kieli, *fenja*. Rikollisten venäjän kielen yhteydessä käyttämä oma puheenparsi laajeni vahvasti kaikkialle alamaailmaan Venäjällä jo tsaarinvallan aikana. Venäläisen artikkelin mukaan *fenja* syntyi ensin juutalaisten järjestäytyneiden rikollisryhmien myötä⁶. Galeottin mukaan *fenjan* kieltä on esiintynyt ensimmäisen kerran 1700-luvulla, mutta vahvasti Venäjän alamaailmaan se levisi 1800-luvulla. Aluksi *fenjan* kieli oli sirpaloitunutta, kunnes ajan myötä *fenjaan* syntyi

⁶ <https://zema.su/blog/botaesh-po-fene-blatnoi-zhargon> Haettu 14.10.2020

rinnakkain uusia sanoja ja uuden merkityksen saaneita, olemassa olevia sanoja sekä fraaseja. (Galeotti 2019, 110.) Neuvostoliiton Gulag-vankileirijärjestelmä toimi *fenjan* kielen sulatusuunina. Sen johdosta *fenjan* kielen käyttö sulautui rikollisten lisäksi myös tavallisten ihmisten puhekieleen. Gulag-vankileirijärjestelmän johdosta *fenjan* kielen käyttö levisi ja on osittain käytössä vieläkin. (Galeotti 2019, 111; Serio 2008, 104, 164, 165; Varese 2004, 146, Serio & Razinkin 1995, 72).

Fenjasta käytetään myös nimitystä *ofenja* tai *blatnoe slovo*, suomeksi *varkaiden kieli* tai *blatnaya muzyka*, suomeksi *varkaiden musiikki*. Vaikka *varkaiden* kieli piti sisällään paljon kiro sanoja, se piti sisällään myös satoja sanoja tavallisille asioille, kuten vaatteille, ruumiinosille tai ruokailuvälineille, jotka ovat erilaisia venäjän kieleen verrattuna. Rahalle, prostituutiolle, rikoksille ja *varkaille* oli kymmeniä synonyymejä. (Appelbaum 2003, 265-266.) Homenkon (1997) laatimassa kaksiosaisessa venäjän kielisessä sanakirjassa *Varkaiden kieli, mafian kieli* on analysoitu yli 60000 *fenjan* kielen sanaa tai ilmausta.

Tutkijoiden mukaan *fenjan* kielessä ei ole kyse vain kokoelmasta erikoistunutta slangia. Se ei ole rajoittunut määrittämään vain rikoksia ja alamaailman elämää, vaan se laajeni tarjoamaan vaihtoehtoja kaikenlaisille arkipäiväisille sanoille. (Galeotti 2019, 111.) Käytännöllinen arvo *fenjalla* oli, että sitä käyttämällä rikolliset saattoivat keskustella pelkäämättä, että muut ymmärtäisivät heidän puheensa. Kieli oli myös turvakeino, jonka ansiosta viranomaisten oli vaikeampaa soluttaa agentejaan rikollisten joukkoon. (Galeotti 2019, 14.) *Fenja* on sekoitus, jossa on lainauksia toisista, usein paikallisemmista slangeista, merimiesten ja kauppiaiden jargonista, ulkomaisista kielistä, kuten hepreasta ja jiddishistä sekä uuden merkityksen saaneista venäläisistä sanoista. (Galeotti 2019, 111.)

Tutkijoiden mukaan *fenjaa* käytettiin kaikkein laajimmin 1920-luvulta 1960-luvulle, jolloin rikollismaailman kieli oli merkittäväntä juuri vankilajärjestelmässä. 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla *fenja* saavutti vakiintuneen tason, jolloin siitä arvioidaan tulleen aito rikollisten yleiskieli. (Galeotti 2019, 110-112.)

Fenjan yleistyminen oli seurausta Stalinin ajan valtavasta vankien määrän kasvusta. 1930-luvulle mennessä vankien määrä Neuvostoliitossa laskettiin jo miljoonissa. Vangeista ylivoimainen enemmistö oli poliittisia vankeja, jotka sullottiin vankeuteen pikkurikollisten ja ammattirikollisten kanssa. Pitkät siirtymät tutkintavankiloista vankileireille saattoivat merkitä viikkojen tai kuukausien matkustamista ahtaissa *Stolypin*⁷ -junavaunuissa, joihin *zekejä* eli vankeja koottiin ja niitä pudotettiin matkalta eri leireille. Lisäksi vankeja siirrettiin leiriltä toiselle byrokraattisista ja taloudellisista syistä. (Galeotti 2019, 112.)

Vankileireille Neuvostoliittoon joutui myös suomalaisia niin poliittisina vankeina kuin vähemmistöryhmien edustajina. Unto Parvilahti vangittiin toisen maailmansodan jälkeen

⁷ Stolypin oli Venäjällä tsaarinvallan aikana 1900-luvun alussa toiminut venäläinen poliitikko, jonka mukaan vankien kuljetukseen tarkoitettujen junavaunujen on nimetty.

Suomessa ja luovutettiin kommunistisen sisäministeri Yrjö Leinon hallinnon ja valvontakomission toimesta Neuvostoliittoon. Neuvostoliitossa Parvilahti tuomittiin vankileirille, jossa hän vietti vuosia ennen vapautumistaan. Parvilahti on kirjoittanut kokemuksistaan muistelmateoksen *Berijan tarhat*. Muistelmissaan Parvilahti kertoo käsitteestä *tuhta*, jolle ei Parvilahden mukaan löydy suomenkielistä vastinetta. Parvilahden mukaan käsite tarkoittaa huijausta ja vilppiä työmääräysten suorittamisessa. *Tuhta* on Parvilahden mukaan käsite, jonka jokainen neuvostokansalainen tuntee. ”*Se ei rajoitu vain vankilatyöhön, se kuuluu irrottamattomasti koko neuvostoteollisuuteen ja -työhön.*” (Parvilahti 1957, 117.)

Tuhta (туфта, тухта) -sanalle ei löydy suomen kielen vastinetta. Sitä ei löydy myöskään venäjän kielen sanakirjasta, koska sana tulee *fenjan* kielestä. Homenkon sanakirjan mukaan *tuhta* tarkoittaa näennäisesti tehtyä työtä, huijausta ja vilppiä työn tuottavuuteen liittyvässä kirjanpidossa. Homenkon mukaan *tuhta* -käsite on kehittynyt 1920-luvun Gulagin vankien puheesta (Homenko 1997, 1038-1039). *Fenja* muuttui leireillä yhä vakiintuneemmaksi kieleksi, sen aktiivisen käyttämisen johdosta.

1950-luvun lopulta lähtien, vankileirijärjestelmän purkautuessa, ammattirikollisten eli *vorien* koodi alkoi muuttua ja sen mukana myös *fenja*. Venäläisgangsteri alkoi hankkia vaurautensa tekemällä yhteistyötä valtion korruptoituneiden viranomaisten, epärehellisten poliitikkojen ja mustan pörssin kauppiaiden kanssa. *Fenjaa* yhä viljeltiin, mutta se ei enää jakanut kahta maailmaa, vankileirien maailmaa ja ympäröinyttä yhteiskuntaa. 1970-luvulle tultaessa *fenjaa* saattoi kuulla kaduilla, mutta alkoi myös ilmaantua termejä, jotka olivat tunnusomaisia tietyille alueille. (Galeotti 2019, 113.)

Nyky-Venäjällä *fenjan* kielen levittyminen puhekieleen on yleistynyt. Johtavat poliitikot, taiteentekijät, liike-elämä ja nuoriso ovat ottaneet vaikutteita *fenjan* kielestä (Galeotti 2019, 399). Presidentti Putin on kenties Venäjän tunnetuin alamaailman slangisanojen käyttäjä. Hänen eniten huomiota saanut lausahdus on vuodelta 1999 Moskovassa tapahtuneiden kerrostaloräjähdytysten jälkeen, jolloin tämä lupasi *tappaa terroristit paskahuussiin*. (*fenjaksi motšit v sortire, мочить в сортуе*). (Mustajoki 2008, 29.)

Presidentti Putinin *varkaiden kielen* käyttämisestä on tehty myös kansainvälistä tutkimusta⁸. Hänen kielenkäytössään esiintyvillä *varkaiden kielen* käsitteillä voidaan yhtäältä pönkittää presidentin kansanomaisuutta ja kovan johtajan mainetta. Toisaalta se voi olla myös keskeinen syy *varkaiden kielen* käytön yleistymiselle kansan keskuudessa Venäjällä.

5

varkaiden kieli, varkaiden slangi, varkaiden musiikki

ru fenja, феня, ofenja, офеня, blatnaya muzyka, блатная музыка

en fenya, thieves' slang

⁸ Weiser, Tatiana (2018). *Putin's Slangy Newspeak as a Paradox of his Public Communication*. Journal of the European Institute for Communication and Culture, Volume 25, 2018 - Issue 1-2. pp 152-159

määritelmä

alun perin Venäjän ja entisen Neuvostoliiton alamaailmaan kuuluneiden ammattirikollisten käyttämä kieli, puheenparsi tai slang, jossa on kymmeniä tuhansia sanoja, ilmauksia ja uuden merkityksen saaneita lainasanoja, jonka käytön tarkoituksena oli erottua muusta yhteiskunnasta

Seuraavaksi analysoin *fenjan* kielen keskeisiä, edelleen käytössä olevia järjestäytyneen rikollisuuden käsitteitä. Näiden käsitteiden omaksuminen olisi näkemykseni mukaan tärkeää myös Suomessa, jotta ymmärrämme Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden ominaispiirteitä.

5.2 Varas, varkaiden maailma ja varkaiden laki

Varkaiden eli *vorien* kielen analysointi kertoo heidän tärkeysjärjestyksistään, tavoitteistaan ja intohimoistaan. *Vor* on yleistermi, jolla tarkoitetaan rikollisyhteisöön kuuluvaa ammattirikollista, jonka oletetaan kunnioittavan ja noudattavan rikollisyhteisön sääntöjä ja perinteitä. *Vorilla* viitataan myös alamaailmaan, niin sanottuun *voroskoi miriin*, suomeksi *varkaiden maailmaan*, joka noudattaa *voroskoi zakonea*, suomeksi *varkaiden lakia* tai *koodia* ja sen *normeja*. (Galeotti 2019, 12-14.) *Lain* käsite viittaa keskinäiseen luottamukseen ja rehellisyyteen sekä alamaailman normeihin sitoutumiseen. *Fenjan* kielessä sana *laki*, ei tarkoita yhteiskunnan luomaa ja yhteiskunnassa noudatettavaa lakia. *Fenjan* kielen merkitys *laki* -käsitteelle tarkoittaa *varkaiden lakia* ja sen normien noudattamista.

Venäjällä *varkaiden maailmaan* kuului alun perin moneen alaan erikoistuneita varkaita; väärän rahan levittäjiä, omaisuusrikollisia, viina- ja muita rikollisia. Aivan ensimmäiseksi oli kuitenkin taskuvarkaita. Tästä johtuen sanasta *varas* on muodostunut yleisnimike *ammattirikolliselle*.

6

varas, ammattirikollinen

ru vor, BOP

en a thief

määritelmä

ammattirikollinen, joka kuuluu alamaailman yhteisöön ja noudattaa sen koodia

Vor -alakuulttuuri juontaa juurensa tsaarinvallan aikaan. Se syntyi kaupungistumisen myötä syntyneissä slummeissa, mutta muuttui ja kehittyi - kuten *fenja* - merkittävästi Stalinin pakkotyöleireillä *Gulageissa* 1920-luvulta 1950-luvulle. Vankileirijärjestelmästä tuli erittäin vahva kanava *varkaiden maailmassa* noudatettavien koodien, tapojen ja kielen välittämiseksi (Galeotti 2019, 59), kun *varkaita* ahdettiin yhteen leireillä, etapeissa osana van- kienkuljetussaattueita, rekoissa ja junavaunuissa sekä reittien varrella olevilla väliasemilla.

Jatkuva rikollisten yhteen saattaminen kaikkialla Neuvostoliitossa johti siihen, että *varkaiden maailma* muuttui entistä yhtenäisemmäksi ja verkostoituneemmaksi.

Varkaat hallitsivat vankilaelämää. Solzhenitsyn kuvaa vankien kuljetusta tutkintavankilasta kohti vankileiriä; “*Stolypinissa (vankijunassa) matkustaminen on kamalaa, majassa sietämätöntä, pian alkaa kauttakulkuvankilakin tuskastuttaa. Karjavaunussa vanki on puristuksissa kylmän ja nälän pihdeissä, janon ja pelon pihdeissä, kriminaalien ja saattovartion välissä. Vaunussa on kriminaaleja, koska tietenkään heitä ei junissakaan eristetä poliittisista. He ottavat haltuunsa parhaat paikkansa ylälaverilta ikkunan luota kesällä ja talvella kamiinan vierestä tietenkään. Varkaat varastavat kovilla pakkasilla poliittisilta vangeilta vaatteet, jalkarätitkin, jotka pukevat varkaan jalkoihinsa. Kriminaalit ottavat vauunuun ulkoa tuodun ruoan vastaan ja syövät sen itse. Kaiken tämän lisäksi kriminaalit eivät nirsoile matkan aikana harjoittaa tavanomaista ryöväämistä. Huomasivat eestiläisellä kultahampaista, kaatoivat miehen ja iskivät hiilihangolla hampaat irti.*” (Solzhenitsyn 1974, 410-414.)

Varkaiden maailman alkuperäisen koodin mukaan *varkaat* eivät saaneet tehdä minkäänlaista yhteistyötä valtion kanssa ja heidän oli elettävä yhteiskunnan ulkopuolella. *Varkaiden maailmaan* pyrkivien ja haluavien tulokkaiden piti myös oppia käyttämään *fenjaa*.

7

varkaiden maailma, alamaailma

ru vorovskoi mir, воровской мир

en a thieves' world, traditional criminal culture

määritelmä

rikollisten ryhmittymien ja niissä toimivien ammattirikollisten yhteisö, joka kunnioittaa rikollisten koodia

Serion ja Razinkin (1995) mukaan alkuperäisessä *varkaiden laissa* määrättiin, että;

1. *Varkaan* tulee kääntää selkänsä perheelleen. Rikollisyhteisö on hänen perheensä.
2. *Varkaalla* ei tule olla omaa perhettä, vaimoa tai lapsia.
3. *Varas* ei saa tehdä työtä, vaan hänen tulee elää vain rikollisen toiminnan tuloksilla
4. *Varkaan* tulee antaa moraalista ja taloudellista tukea muille varkaille erityisen avustuskassan (*krysha*) kautta
5. *Varkaan* tulee noudattaa äärimmäistä luottamuksellisuutta sellaisen informaation suhteen, joka koskee hänen kumppaneitaan.
6. Jos *varasta* epäillään rikoksesta, pienemmän *varkaan* tulee ottaa siitä vastuu, jotta epäilty *varas* voisi päästä vapaaksi.
7. Kun rikollisryhmien tai *varkaiden* välille syntyy konflikti, on koolle kutsuttava neuvosto käsittelemään asiaa. Tarpeen mukaan *varkaan* on osallistuttava neuvoston kokoukseen (*shodka*) ja arvioitava toisen *varkaan* käyttäytymistä
8. Neuvoston *varkaalalle* antama tuomio on pantava täytäntöön.
9. *Varkaan* tulee hallita *varkaiden kieli (fenja)*
10. *Varas* ei saa osallistua uhkapeliin, jos hänellä ei ole rahaa, jolla maksaa häviönsä

11. *Varkaan* tulee opettaa taitonsa noviiseille
12. *Varkaalla* tulee olla oma juoksupoika (*shestyorka*)
13. *Varas* ei saa menettää järkeään juodessaan alkoholia
14. *Varas* ei saa millään tavalla sekaantua viranomaisen toimintaan, ei ottaa osaa mihinkään yhteiskunnallisiin toimintoihin, eikä liittyä mihinkään järjestöihin
15. *Varkaan* ei tule ottaa aseita valtion edustajilta eikä hän saa suorittaa asepalvelusta
16. *Varkaan* tulee pitää kaikki lupaukset, jotka hän on antanut muille *varkaille*.

Ajat kuitenkin muuttuivat ja *varkaiden maailman* koodi sen mukana. Yhteistyöhön valtion kanssa suostuneita pahimpia *varkaita* alettiin värvätä vankiloiden pyörittäjiksi. He suostuivat siihen ajaakseen omaa etuaan. ”Luottovangit” työskentelivät vartijoina, teknisinä asiantuntijoina ja hallintovirkailijoina ja pystyivät nousemaan jopa leirien komentajiksi – samaan aikaan, kun suorittivat omaa vankeusrangaistustaan. He hankkivat myös uusia tilaisuuksia jatkaa rikollista toimintaa. (Galeotti 2019, 87.)

Tämä heikensi ajan myötä alkuperäistä *varkaiden maailman* koodia. Toisen maailmansodan jälkeen vankileireillä ristiriidat perinteisten ja yhteistyötä tekevien *varkaiden* välillä kiihtyivät. Sodassa mukana olleita ja valtion kanssa yhteistyötä tekeviä *varkaita* pidettiin pettureina. Ajan myötä koodi muuttui pysyvästi ja *varkaiden* kieltäytyminen yhteistyöstä valtion kanssa jäi käytännössä 1950-luvun aikana pois. *Varkaiden* uusi sukupolvi alkoi tehdä yhteistyötä epärehellisten poliitikkojen kanssa silloin, kun se katsoi sen olevan etujensa mukaisesti. Korruption syventyminen oli valmis jatkumaan entisestään.

8

varkaiden laki, *varkaiden koodi*, *varkaiden normi*

ru voroskoi zakon, воровской закон
en a thieves' law, a thieves' code

määritelmä

ammattirikollisten noudattama alamaailman koodi, joka viittaa keskinäiseen luottamukseen ja rehellisyyteen sekä alamaailman normeihin sitoutumiseen

5.3 Laillinen varas - Vor'v zakone - Вор в законе

Galeottin mukaan Neuvostoliiton vankileirijärjestelmän ansiosta *varkaiden* massasta kohosi esiin sen kiistaton auktoriteetti ja kruunattu kuningas *laillinen varas* eli *vor'v zakone*. (Galeotti 2019, 79.) *Laillinen varas* on *varkaiden* perinteen keskeisin käsite, jolla tarkoitetaan rikollismaailman korkeinta auktoriteettia, eräänlaista rikollismaailman kenraalia. *Laillinen varas* noudattaa *varkaiden* koodia ja normeja sekä valvoo sen noudattamista. *Varkaiden* koodin rikkomisesta johtaneesta rangaistuksesta päättää *laillinen varas*.

Suomeksi *vor'v zakone* käännetään, *varas lain puitteissa*, mutta paremmin sitä sopisi kuvaamaan *koodia kunnioittavaksi varkaaksi*. (Galeotti 2019, 79.) Bäckmanin (1996) mukaan rikolliselle elämäntavalle ja alamaailman säännöille omistautuneista, vaikutusvaltaisista ri-

kollisjohtajista käytetään nimitystä *laillinen varas*. Laine (2004) määrittelee sen *lakia tunnustavaksi varkaaksi*. Keskusrikospoliisin erikoistutkija Tuija Hietaniemi kirjoittaa *lakivarkaasta* (2019).

Ennen kohoamista ammattirikollisesta *lailliseksi varkaaksi*, on häntä toisten *laillisten varkaiden* toimesta seurattu ja koulutettu vuosien ajan. Kun aika on kypsä, *varasta* esitetään *lailliseksi varkaaksi* muille rikollisjohtajille heidän pitämässään kokouksessa *shodkassa*. (Galeotti 2019, 105.) Kruunausrituaali *lailliseksi varkaaksi* järjestetään erikseen. Tilaisuudessa uusi *laillinen varas* saa yleensä myös oman lisänimen eli *klitskan*. (Galeotti 2019, 119.) Lisänimi viittaa yleensä joko henkilön ominaisuuksiin tai alueeseen, jolla vaikuttaa.

Serio ja Razinkin (1995, 72-88) määrittivät *laillisen varkaan* entisen Neuvostoliiton alamaailman kiistattomaksi auktoriteetiksi. *Laillinen varas* on alamaailman tunnustettu johtaja, joka itse tekee harvoin rikoksia. Vankileirijärjestelmässä *laillinen varas* oli tuomari, opettaja ja ylipappi, eräänlainen ”kummisetä”, jotka muut rikolliset nostivat jalustalle. Häntä suojellaan muiden ammattirikollisten toimesta. *Laillisella varkaalla* on oma *smotriashchy*, eräänlainen *vahti* tai *tiedustelija*, joka on rikollisjohtajan lähellä ja työskentelee hänelle.

Laillinen varas, alamaailman *kummisetä*, on onnistunut selviytymään myös neuvostoaikojen muutoksista. Nykyajan *lailliselle varkaalle* on kertynyt valtava taloudellinen ja poliittinen vaikutusvalta, jonka ansioista hän on suuressa roolissa Venäjän kehityksessä myös tulevaisuudessa. Serio ja Razinkin arvioivat jo 1990-luvulla, että parhaat *lailliset varkaat* tulevat muodostamaan merkittäviä kansainvälisiä rikollisverkostoja Yhdysvaltoihin, Eurooppaan ja entisen Neuvostoliiton alueelle.

Hietaniemen mukaan euraasialaisen, hierarkkisine komentoketjuina myös monissa EU-maissa toimivaan *lakivarasverkostoon* kuuluu vahvaan asemaan kohonneita vauraita rikollisjohtajia apureineen useista entisen Neuvostoliiton maista. Uuden sukupolven *lakivarka*at tulevat pääsääntöisesti Venäjältä ja Georgiasta. (Hietaniemi 2019.)

Hietaniemi nostaa Keskusrikospoliisin vuoden 2019 rikollisuuskatsauksessa esille kaksi lakihanketta, joilla on pyritty hillitsemään nykyajan *lakivarasverkostoa*. Georgian hallituksen tiukka kampanja lakivarasorganisaatioita vastaan on ollut *lakivarastoiminnan* ja sen leviämisen tärkeä vastatoimi. Vuonna 2006 Georgian rikoslakiin lisättiin ankarat vankeusrangaistukset erityisesti *lakivarasorganisaatioon* kuulumisesta, ja keväällä 2018 sanktioita on vielä täydennetty. Uudet säännökset ovat johtaneet monien vaurastuneiden *lakivarkaiden* maastamuuttoon, mutta monia heistä on joutunut myös erityisesti heitä varten varusteltuun vankilaan Georgiassa. Koska kyse on yhteiskuntaan ja viranomaiskoneistoon vahvasti juurtuneesta toiminnasta, myös Georgian turvallisuusviranomaisten henkilöstöstä suuri osa on jouduttu vaihtamaan ja organisaatiota uudistamaan.

1.4.2019 myös presidentti Putinin hallinto Venäjällä on ryhtynyt saman tyyppisiin lainsäädäntötoimiin *lakivarkaita* vastaan kuin Georgiassa aiemmin. Hietaniemen mukaan Putinin

valtakaudella *lakivarasjohtajat* ovat toimineet Venäjällä vähäeleisesti ja korruption tarjoamien mahdollisuuksien turvin. Hietaniemen mukaan lakimuutosten on arveltu suuntautuvan ennen kaikkea joitakin Venäjällä vaikutusvaltaiseen asemaan nousseita, väitetyillä laittomilla toiminnalla vaurastuneita henkilöitä vastaan. Järjestäytyneestä rikollisuudesta Venäjällä raportoivilla tahoilla on suhtauduttu varauksellisesti mahdollisuuksiin kitkeä lakivarasverkoston toiminta Venäjällä.

Galeottin mukaan tämän päivän *laillinen varas* ei ole verrattavissa suoraan sen alkuperäiseen kontekstiin. *Varkaat* ja ammattirikollisten johto ovat joutuneet luopumaan omista säännöistään olla tekemästä yhteistyötä yhteiskunnan kanssa. Erityisesti 1950-luvun jälkeisessä Neuvostoliitossa *laillinen varas* alkoi tehdä yhteistyötä korruptoituneiden virkamiesten, epärehellisten poliitikkojen ja mustan pörssin kauppiaiden kanssa.

Vaikka *laillinen varas* arvonimeä käytetään edelleen ja *varkaita* suositellaan, esitetään ja kruunataan *laillisiksi varkaiksi*, eivät arvonimen nykyajan symboliarvo ja merkitys ole sama, kuin 1950-luvun Neuvostoliitossa. Nykyajan alamaailman johtaja ei halua erottua massasta tatuoinneilla, vaan sulautua yhteiskuntaan. Häntä voidaan kutsua eräänlaiseksi *auktoriteeksi*, venäjäksi *avtoritet*. Nykyajan rikollisjohtaja on siististi pukeutunut liikemies, jolla on valtaa ja aktiivisuutta niin laillisessa kuin laittomassa bisneksessä. Auktoriteetin harjoittaman liike-elämän, politiikan ja rikollisen elämän eroja on erittäin vaikeaa erottaa.

9

laillinen varas, koodia kunnioittava varas, lakivaras

ru vor´v zakone, вор в законе

en a thief in law, thief within the code

määritelmä

Venäjän järjestäytyneessä rikollisuudessa toimivien rikollisyhteisöjen jäsenten hierarkiassa korkeimmalla tasolla toimiva johtohahmo, varkaiden perinteitä vaaliva rikollisjohtaja

5.4 Auktoriteetti - Avtoritet - Авторитет

Auktoriteetti on uuden sukupolven rikollisjohtaja. *Auktoriteetti* on nykyaikainen rikollisjohtaja, joka on 1990-luvun alussa Neuvostoliiton hajoamisen yhteydessä muuntautunut perinteisestä rikollismaailman ulkomuodosta. Nykyään se on sulautunut yhteiskunnan elitiin. Hän on matalaa rikollista profiilia pitävä, voittoa maksimoiva liikemies, jota on erittäin vaikeaa erottaa rikollisuuden, politiikan ja talousmaailman vaikuttajien seasta.

Homenkon mukaan *auktoriteetti* on Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden korkean tason vaikuttaja ja rikollisyhteisön johtaja. *Auktoriteetti* voi olla pankkien johtoryhmässä, aluepolitiikassa tai omistaa bulvaanien välityksellä yrityksiä tai kokonaisia konserneja. *Auktoriteetilla* on merkittäviä kansallisia ja kansainvälisiä kumppaneita, joita voi hyödyntää esimerkiksi rahanpesussa. (Homenko 1997, 29.)

Auktoriteetti on eräänlainen päivitetty versio Neuvostoliiton Stalinin aikaisessa vankileiri-järjestelmässä kehittyneestä *laillisesta varkaasta*. Galeotti määrittelee *auktoriteetin* rikollis-liikemieheksi (Galeotti 2019, 228)

10

auktoriteetti, rikollis-liikemies

ru avtoritet, авторитет

en authority

määritelmä

uuden sukupolven rikollisjohtaja, joka toimii matalan profiilin rikollisjohtajuuden lisäksi aktiivisesti liike-elämässä, politiikassa ja hyväntekeväisyydessä, ja on sulautunut osaksi yhteiskunnan eliittiä

huomautus

auktoriteetti ei välttämättä halua erottua yhteiskunnasta symbolein, toimin tai asentein, kuten *laillinen varas*

5.5 Ammattirikollinen - Blatnoy - Блатной

Fenjan kielessä sana *blat* viittaa yleisesti rikolliseen tai alamaailman piiriin kuuluvaan (Homenko 1997, 179). Vettenniemen mukaan Neuvostoliiton aikaisissa vankileireissä ”keskinäisten palvelusten kulttuurista käytettiin nimitystä *blat*.”⁹

Bäckmanin (1996) mukaan sekä alamaailman että arkielämän kannalta tärkeä venäjän kielien sana on *blat*. Sanalla on kaksi toisistaan poikkeavaa merkitystä. ”Arkikielessä sillä tarkoitetaan asioiden järjestämistä ystävien ja tuttavien avulla tai heidän kauttaan oman edun saavuttamiseksi esimerkiksi tavaroita tai palveluksia hankittaessa ”tuttavankaupalla” (*po blatu*). Adjektiivina *blatnyi* viittaa alamaailmaan kuulumiseen tai suhteisiin alamaailmassa”. (Bäckman 1996, 59-60.)

Ammattirikollisten kova ydinjoukko käytti itsestään vankiloissa nimitystä *blatnyje* (yksikössä *blatnoi*). ”*He dominoivat vankileirien maailmaa 1900-luvun alussa ja käänsivät tietoisesti selkänsä lainkuuliaiselle yhteiskunnalle*” (Galeotti 2019, 56).

Hiltusen (2001) ohjaamassa Venäjän vankilamaailmaa kuvaavassa *Varkaiden maailma* -dokumenttielokuvassa *ammattirikollinen* on hierarkiassa korkealla heti *laillisen varkaan* jälkeen. *Ammattirikollinen* kuvataan torpedoksi ja lihasvoiman käyttäjäksi, joka toimeenpanee *laillisen varkaan* antamat tuomiot, käskyt tai tehtävät.¹⁰

⁹ <http://www.gulag.fi/naapurissa.html> Erkki Vettenniemen artikkeli.

¹⁰ *Varkaiden maailman* hierarkiasta venäläisessä vankilassa kertoo autenttisesta Jouni Hiltusen ohjaama ja Il-lume Oy:n tuottama *Blatnoi mir* (2001)

11

ammattirikollinen*ru* blatnoy, блатной*en* traditionalist thief

määritelmä

alamaailmaan kuuluva ammattirikollinen

huomautus

blatnoy-nimitystä rikolliseen alamaailmaan kuuluvasta ammattirikollisesta on käytetty erityisesti entisen Neuvostoliiton ja nyky-Venäjän vankileireillä

5.6 Kokous - Shodka - Сходка

Homenkon mukaan *kokous* on *rikollisjohtajien* tapaaminen ja hallinnollinen elin. *Kokouksessa* rikollisjohtajat kokoontuvat pohtimaan ratkaisuja erilaisiin kysymyksiin. *Kokouksessa* tarkastellaan ja ratkaistaan rikollisten välillä syntyneitä konflikteja. *Kokouksessa* myös päätetään uusien *laillisten varkaiden* nimityksistä, joita suosittelijat ovat esitelleet *kokouksessa*. (Homenko 1997, 395.)

Gurov (1989) esittää näkemyksen maan kattavasta *hallinnollisesta elimestä*, jonka puitteissa on ratkottu erilaisia organisatorisia kysymyksiä. Gurovin mukaan yhteisön tehtävä on ”1) rikollisten toimien aktivoiminen, 2) tiettyjen rangaistuslaitosten kaappaaminen yhteisön hallintaan nimeämällä *varkaiden* seuraajia, 3) kiistojen ratkominen alamaailman ryhmien ja henkilöiden välillä, 4) taloudellisten hyödykkeiden kokoaminen yleensä aluekohtaisesti yhteiseen kassaan sekä 5) rikollisryhmien johtaminen tai neuvonantaminen. (Gurov 1989, 12-13.)

Rikollisjohtajien välisiä *kokouksia* on pidetty 1950-luvulta lähtien niin vankileireillä kuin -leirien ulkopuolella (Vincent 2020, 139). *Kokous* voi olla pienempi muutaman *rikollisjohtajan* välinen tapaaminen tai isompi *kokous*, jossa on paikalla lukuisia rikollisjohtajia. Galeotti kertoo, että ”vuonna 2008 järjestettiin kokous erään rikollisjohtajan huvijahdilla. Viranomaiset keskeyttivät kuitenkin kokouksen ja pidättivät kaikkiaan 37 laillista varasta, jotka olivat osallistuneet kokoukseen ratkoakseen keskinäisiä kysymyksiä” (Galeotti 2019, 172). Tämä kuvastaa hyvin, kuinka isosta yksittäisestä tapahtumasta *kokouksessa* voi olla kyse.

12

kokous*ru* shodka, сходка*en* gangster meeting, a sit-down

määritelmä

rikollisjohtajien tapaaminen ja/tai yhteisö sekä hallinnollinen elin erilaisten alamaailmassa esille nousseiden kysymysten ratkaisemiseksi

5.7 Kassa - Obtshak - Общак

Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden pääoman kokoaminen on organisoitua, ja sitä pyritään keräämään yhteiseen varkaiden *kassaan*, josta käytetään *varkaiden kielessä* nimitystä *obtshak*. *Kassoja* on yleensä Venäjän kaikilla alueilla. (Bäckman 1996, 56.)

Homenkon mukaan *kassa* on rikollisten yhteistä omaisuutta, jota käyttää ja siitä vastaa rikollisjohtaja *laillinen varas*. *Kassan* varoista avustetaan taloudellisesti vankilassa olevia alamaailman jäseniä ja heidän perheitään. *Laillinen varas* vastaa kassan asianmukaisuudesta rikollisten hallinnolliselle elimelle, *kokoukselle* eli *shodkalle*. *Laillinen varas* on velvollinen *kokouksen* yhteydessä tarvittaessa perustelemaan kassan varojen käytöstä. Jos syntyy kassan väärinkäyttöön liittyviä epäilyksiä, on *laillinen varas* vaarassa menettää arvonsa alamaailmassa. (Homenko 1997, 245-246.) Termiä *kassa* on Galeottin mukaan alettu käyttää vasta 1950-luvulla. Neuvostoliiton aikaisilla vankileireillä rahastoa alettiin käyttää myös leirin virkavallan lahjomiseen ja paremman ruuan hankkimiseen. Vankileireissä rikollisryhmillä oli oma *kassa*, samalla tavalla, kuten alueiden rikollisryhmillä vankilan ulkopuolella on edelleen. (Galeotti 2019, 106.) Siihen kerätään entisajan tyyliin rikoksilla kerättyä varallisuutta. Rikoksilla hankittua omaisuutta ohjataan *kassaan* rikollisten ja rikollisryhmien toimesta. Varoilla maksetaan muun muassa asianajajakuluja, tukia rikollisten omaisille sekä korruptiopalkkioita.

Virossa järjestäytyneen rikollisuuden *yhteiskassalla* (viroksi *ühiskassa*) oli kaksiosainen merkitys vielä vuoteen 2016 asti. Se oli yhtäältä eräänlainen hallinnollinen elin, joka käsiteli istunnoissaan rikollisjärjestöjen välisiä kiistoja ja alamaailman asioita, kuten Venäjän järjestäytyneelle rikollisuudelle ominainen *kokous* eli *shodka*. *Yhteiskassa* koordinoi pyöreän pöydän tapaan Viron eri rikollisjärjestöjen toimintaa, ja järjestöt maksoivat sille tietyn osuuden¹¹. *Yhteiskassan* myötä Viron järjestäytyneellä rikollisuudella oli kiistaton johtaja, joka ratkoi järjestöjen välisiä ongelmia ja määräsi toimia toteuttavaksi. Hallinnollisen elimen lisäksi Viron alamaailmassa oli myös fyysinen *kassa*, johon rikoksella hankittua rahaa kerättiin. Rikoksilla kerätystä tuotoista rikollisjärjestöt maksoivat osuutensa kassaan. Virossa vuonna 2016 tapahtuneen rikollisjohtajan henkirikoksen jälkeen yhteiskassan hallinnollista elintä ei enää ole ja kukin rikollisjärjestö toimii ilman hallinnollisen elimen kontrollointia.

13

kassa

ru obtshak общак

¹¹ <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005353261.html> Viron poliisin uusi taktiikka tuottaa tulosta: alamaailman legendoja jäänyt kiinni yksi toisensa jälkeen.

en a common treasury, a common fund

määritelmä

alamaailmassa toimivan järjestäytyneen rikollisryhmän tai -järjestön ylläpitämä rahasto, johon kerätään laittomasti hankittua varallisuutta, ja jota käytetään rikollisen toiminnan rahoittamiseksi, jäsenten ja sen lähipiirin hyväksi sekä korruption ja muiden kertyneiden kulujen kattamiseksi

5.8 Katto - Krysha - Крыша

Galeottin mukaan *katto* eli *krysha* on *varkaiden kieltä* ja tarkoittaa *suojelua*. Galeotti kuvaa suojelun tärkeyttä venäläisen yrittäjän sanoin; ”*Tärkein päätökseni yritykseni osalta on selvittää, kenen katon alla olen suojassa*”. (Galeotti 2019, 181.)

Bäckmanin mukaan suojelurahojen kiristämällä syntyneestä rikollisorganisaatioiden harjoittamasta liikeyritysten kontrollista tai suojelusta käytetään nimitystä *katto* (Bäckman 1996, 69). Konstantinovin mukaan *katto* on liikemiehen ja rahankiristystä harjoittavan rikollisen liittouman välinen kiinteä yhteys. (Konstantinov 1995, 108.) *Katto* voi kontrolloida myös alueen laitonta liiketoimintaa, kuten huumekauppaa ja talousrikollisuutta.

Homenkon mukaan *katto* järjestäytyneelle rikollisuudelle tarkoittaa yhteyksiä poliittisiin päättäjiin ja viranomaisiin. (Homenko 1997, 1082.) Viranomainen voi siis toimia eräänlaisena *suojelijana* rikollisryhmän toiminnalle.

Galeottin mukaan *katto* on käsitteenä keskeinen myös venäläisessä liike-elämässä ja politiikassa. (Galeotti 2019, 346.) *Katto* voi yhtäältä olla turvaamassa Venäjällä yrityksiä niin sanotuilta yrityskaappauksilta ja toisaalta korkeammalla päätöksentekoprosessissa oleva poliitikko voi olla *katto* alemman tason poliitikolle (Galeotti 2019, 151)

14

katto, suojelu

ru krysha крыша

en roof, protection

määritelmä

politiikan vaikuttajien, viranomaisten, liike-elämän tai rikollisjärjestön tarjoama suojelutoimintaa taloudellista hyötyä vastaan, josta suojelua pyytävä taho maksaa palveluntarjoajalle

huomautus

käsitteenä *katto* on hyvin tunnettu Venäjällä ja entisessä Neuvostoliitossa rikollisuuden lisäksi siis myös politiikan, viranomaistoiminnan ja liike-elämän saralla. Monimerkityksinen käsite myös järjestäytyneelle rikollisuudelle, jolle se voi tarkoittaa liiketoiminnalle tarjotun suojelun lisäksi myös suoria yhteyksiä

poliittisiin päättäjiin ja lainvalvontaviranomaisiin, jotka mahdollistavat järjestäytyneen rikollisuuden toiminnan

5.9 Veljeys - Bratva - Братва

Brat tarkoittaa venäjän kielellä veljeä ja *bratva* veljeyttä tai veljeskuntaa. Venäjällä ja entisen Neuvostoliiton maissa sanalla *bratva* tarkoitetaan myös järjestäytyneitä rikollisryhmiä tai -verkostoa. Homenkon mukaan *varkaiden kielessä* veljeydellä tarkoitetaan samanmielisyyttä, rikoskumppanuutta tai jälleenmyyjää (Homenko 1997, 231).

Galeotti käyttää *veljeys* -käsitettä kuvatessaan tiettyjä etnisiä rikollisryhmiä, jotka toimivat Venäjällä (Galeotti 2019 107).

15

veljeys, veljeskunta

ru bratva, братва

en brotherhood,

määritelmä

keskeinen käsite Venäjän järjestäytyneessä rikollisuudessa rikoskumppanista, rikoskumppanuudesta, yhteenkuuluvuudesta ja veljeydestä

5.10 Kokelas - Šestjorka - Шестёрка

Kokelas on Homenkon mukaan *fenjan* kielessä rikollismaailman yhteiskunnallisessa asemassa alatasolla toimiva henkilö. *Šestjorka* eli 'kuutonen' on venäläisen korttipakan alin kortti. Jo Gulagin aikana *kokelaan* täytyi yleensä antaa näyttöjä, olla lojaali ja todistaa arvonsa ryhmälle erikseen määritetyn ajan ennen nousua täysivertaiseksi *varkaaksi*. *Varkaiden lain* mukaan *kokelaan* täytyi palvella muita *varkaita*. (Homenko 1997, 1323-1324.)

Homenkon mukaan järjestäytyneen rikollisuuden ja valtion virastojen välisessä suhteessa *kokelas* voi tarkoittaa turvallisuusviraston, oikeuslaitoksen, syyttäjänviraston tai politiikan parissa työskentelevää virkamiestä, jota käytetään rikollisryhmän hyväksi muun muassa tietovuodoissa. (Homenko 1997, 1323-1324.)

Galeotti käyttää *kokelaasta* nimitystä *juoksupoika* (englanniksi *gofer* tai *hanger-on*). Galeotti on haastatellut gangsteria, joka kertoo omasta kokelaan ajastaan ennen hyväksyntää rikolliseen veljeskuntaan 1990-luvulla. Hänen oli pitänyt olla lojaali ja tehokas *juoksupoika* vuoden ajan tekemällä tiettyjä, tarkoin määrättyjä ja rohkeutta vaativia tehtäviä. (Galeotti 2019, 102.)

16

kokelas, juoksupoika

ru šestjorka, шестёрка

en gofer, hanger-on

määritelmä

kokelas on alamaailman yhteisössä hierarkiassa alatasolla oleva henkilö, jonka tehtävä on palvella muita yhteisön jäseniä ja suorittaa hänelle erikseen määrättyjä tehtäviä

huomautus

kokelas -käsitettä voidaan käyttää myös korruptoituneesta valtion virkamiehestä, joka vuotaa työnsä kautta saatuja tietoja rikollisille

5.11 Kruunaus - Koronatsija - Коронация

Kruunaus tulee suoraan venäjän kielestä, joten sille ei löydy erillistä käännöstä Homenkon laatimasta sanakirjasta. Se on kuitenkin tärkeä perinne *varkaiden maailmassa*, jonka vuoksi sen esille nostaminen on tärkeää.

Galeottin mukaan *kruunaus* on rituaali, jossa kandidaatti nimetään *lailliseksi varkaaksi*. Ennen *kruunausta* ehdokas on suosittelijoiden, eli toisten *laillisten varkaiden* toimesta esitetty *kokouksessa kruunattavaksi*. *Kokouksessa* ehdokas on hyväksytty *lailliseksi varkaaksi* muiden *rikollisjohtajien* toimesta ja tämän jälkeen toimitetaan varsinainen *kruunaus*. Suosittelijat ovat vastuussa siitä, että uusi yhteisön jäsen noudattaa *varkaiden lakia*. (Galeotti 2019, 105.)

17

Kruunaus

ru koronatsija, коронация

en crowning

määritelmä

rituaali, jossa *suosittelijoiden* eli toisten *rikollisjohtajien* esittämä, *kokouksessa* hyväksytty, ehdokas kruunataan rikollisjohtajaksi ja saa samassa yhteydessä oman *lisänimen*

6 POHDINTAA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

6.1 Järjestäytyneestä rikollisuudesta Suomessa ja Venäjällä

Kauko Aaltomaan esittämään näkemykseen suomalaisen järjestäytyneen rikollisuuden perinteen puutteesta voi yhtyä, jos sitä vertaa rikollisuuden suurmaihiin Venäjään, Italiaan, Japaniin tai Yhdysvaltoihin. Pienen Suomen järjestäytyneen rikollisuuden perinteet eivät tietenkään ole verrattavissa näiden suurmaiden rikollisuuteen.

Pienemmässä mittakaavassa järjestäytyntä rikollisuutta Suomessa on kuitenkin ollut jo tsaarain ajoista lähtien, kuten tutkimuksessa olen tuonut esille. Kieltolain aikainen viinan salakuljetus oli yhtäältä riskialtista ja amatöörimäistä yksittäisten kuriirien toimintaa, mutta toisaalta myös hyvin kansainvälistä ja järjestäytyntä rikollisuutta. Nykyajan rikollisuuden kansainvälisyys Suomessa ei siis ole uutta. Se oli sitä jo yli 100 vuotta sitten.

Ei ole yhtä syytä, miksi järjestäytynyt rikollisuus on Suomessa pienempää. Yleisimmät syyt ovat *Suomen pienet markkinat*, jotka eivät kiinnosta suurmaiden kansainvälistä järjestäytyntä rikollisuutta, *maantieteellinen sijaintimme* Pohjois-Euroopassa ja Suomen rooli *rikollisuuden kauttakulkumaana*. Näiden lisäksi näkemykseni mukaan yksi erityinen syy järjestäytyneen rikollisuuden kasvun hidastumiselle on Suomen itsenäisyyden säilyminen toisen maailmansodan yhteydessä. Itsenäisyyden säilyminen on suuri syy myös sille, miksi Suomen järjestäytynyt rikollisuus ei ole saanut juurikaan vaikutteita Venäjän järjestäytyneeltä rikollisuudelta toisen maailmansodan ja Neuvostoliiton hajoamisen välisenä aikana.

Järjestäytyneet rikollisryhmät eivät ole päässeet Suomessa kasvamaan ja juurtumaan syvälle yhteiskunnallisiin rakenteisiin. Tähän on vaikuttanut erityisesti se, että viranomais-korruptio ei ole Suomessa ollut yhtä iso ongelma, kuin esimerkiksi Venäjällä ja sitä edeltäneessä Neuvostoliitossa. Suomessa järjestäytynyt rikollisuus on pysynyt marginaali-ilmiönä ilman laajaa levinneisyyttä yhteiskuntaan.

Suomen ja Venäjän välillä on ollut eniten yhtäläisyyksiä kielen käytössä ja käsitteissä 1800-1900 vuosisadan vaihteessa. Näin voidaan ajatella olleen myös rikollisuuden saralla. Suomen itsenäistyminen ja maailmansotien käänneet kuitenkin johtivat rajojen asettumiseen myös rikollisuuden saralla.

Koska Venäjän järjestäytynyt rikollisuus ei ole päässyt levittäytymään Suomeen samalla tavalla kuin esimerkiksi Baltian alueella, on myös kieliyhteys venäjän kieleen vähitellen vähentynyt ja osin katkennut suomalaisessa rikollisuudessa. Suomessa rikollisuus länsimaistui sotien jälkeen voimakkaasti. Viimeistään ensimmäisen huumeaallon rantautuessa 1960-luvun lopulla Suomeen kävi selväksi, että vaikutteet ja yhteistyökumppanit Suomessa toimivalle rikollisuudelle tulivat valtaosin lännestä. Neuvostoliitto oli totalitaarisena maana sulkeutuneempi myös järjestäytyneelle rikollisuudelle.

Kuten Galeotti tuo esille, 1990-luvulla Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden levitessä länteen, koko ilmiö oli jälleen muuntautumassa. Sen tarkoituksena ei ollut valloittaa lännen kaupunkeja siellä jo vaikuttavista rikollisjärjestöistä. Se alkoi tehdä yhteistyötä ja kauppaa läntisten rikollisjärjestöjen kanssa katujen valtaamisen sijaan.

1990-luvulla suomalaiset moottoripyöräjengit verkostoituivat ja pääsivät liittymään osaksi isoja länsimaisia moottoripyöräjengejä. Länsimaisten järjestöjen mukana tuli Suomen rikollisuuden käyttämään slangiin myös niille ominaiset käsitteet. Suomessa toimivien järjestäytyneen rikollisuuden ryhmien käyttämässä kielessä on tämän johdosta käytössä kansainvälisten järjestäytyneiden rikollisverkostojen tuomia pääosin englanninkielisiä käsitteitä, jotka viittaavat rikollisorganisaation hierarkiaan, yksittäisen jäsenen statukseen tai ryhmän toimintaan.

Arvioni mukaan edellä mainitut seikat ovat myös osasyitä sille, että myöskään Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden käyttämä *varkaiden kieli* ja sen käsitteet eivät ole rantautuneet Suomeen. Nykyrikollisuutemme Suomessa ei käytä *fenjan* kielestä tulleita käsitteitä. Samaa tarkoittavista järjestäytyneen rikollisuuden käsitteistä käytetään Suomessa pääosin englannin kielisiä termejä.

Suomen rikollisuudella ei ole myöskään vastaavia Gulag-vankileirijärjestelmän Neuvostomaiden rikollisuuteen tuomia mittavia vaikutteita. Todistusaineistoa *varkaiden kielen* sanoista on saatu Suomeen lähinnä vankileireillä olleilta suomalaisilta poliittisilta vangeilta. Poliittiset vangit eivät kuitenkaan olleet *ammattirikollisia*, jollaisiksi rikolliset yleensä miellämme. Eivätkä he vankilaleireillä opittuja sanoja tai sananparsia mieltäneet *varkaiden kieleksi*. Kymmenet suomalaisten kirjoittamat vankileirimuistelmat vahvistavat tämän.

Rikollisuuden politisoituminen, jollaista emme ole Suomessa nähneet, tapahtui valtavassa mittakaavassa Neuvostoliitossa erityisesti 1920-1950-luvuilla. Suomessa ei ole säädetty Neuvostoliiton rikoslain 58 §:n pykälän tapaisia lakeja, jotka kriminalisoivat toisinajattelijoiden toiminnan. Neuvostoliitossa sen perusteella tuomittiin miljoonia tavallisia ihmisiä vakoilusta, isänmaan pettämisestä, sabotaasista, neuvostovastaisesta agitaatiosta tai propagandasta. Tällä tavalla heitä sullottiin pikkurikollisten ja alamaailman ammattilaisten joukkoon vuosikausiksi ja *varkaiden kieli* kehittyi ja levisi.

Neuvostoliitossa Gulagin vankileirien johdosta *varkaiden maailma* sulautui isossa mittakaavassa myös tavallisen kansan tietouteen. Niin kävi myös *varkaiden kielelle fenjalle*. *Fenja* tuli sen johdosta tavallisen kansan puhekieleen ja on siinä osin edelleen. Venäjällä johtavat poliitikot, media ja nuoriso käyttävät *fenjaa* myös puhekielessä.

6.2 Rikostutkinnan haasteet Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa

Venäjän järjestäytyneellä rikollisuudella on hyvin pitkä historia ja kulttuuri. Nykyään se on tullut kuitenkin osaksi länsimaita ja länsimaisten viranomaisten on se otettava huomioon. Kyseessä on verkostomainen ja vaikeasti hahmotettava ilmiö, jolla on erinomaiset rikolli-

set yhteydet ympäri maailmaa. Se on lisäksi juurtunut Venäjällä syväälle sen yhteiskunnallisiin rakenteisiin. Ilmiön monipuolisuudesta johtuen yhdenkään maan viranomaiset eivät pysty yksin torjumaan Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden tuomaa uhkaa. Niin laajasta ilmiöstä on kysymys. Monikansallinen viranomaisyhteistyö on välttämätöntä. Jollakin tavalla Venäjän ja länsimaiden viranomaisten yhteistyötä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa pitäisi yrittää sujuvoittaa, syventää ja ennen kaikkea nopeuttaa. Erityisen ongelman näen länsimaiden ja Venäjän välisessä luottamuksessa, jota pitäisi pystyä parantamaan, jos ilmiötä halutaan torjua.

Tällä tutkimuksella olen halunnut vaikuttaa siihen, miten hyvin Venäjän järjestäytyntä rikollisuutta tunnemme ilmiönä. Olen pyrkinyt keräämään tutkimukseen niitä perusasioita ja käsitteitä Venäjän järjestäytyneestä rikollisuudesta, jotka viranomaisten Suomessa olisi hyvä tietää. Näiden seikkojen johdosta tämä opinnäytetyö voi toimia tukena uuden oppimisessa ja osaamisen laajentamisessa.

En ole tässä tutkimuksessa tutkinut osaamisemme tasoa Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa tai sitä, miten hyvin ilmiön jo tunnemme. Ilmiön tunteminen on kuitenkin mielestäni tärkeää. Mikäli emme tunne ilmiötä tarpeeksi hyvin, on viranomaistoiminnassa olemassa riski, että Euroopassa ja Suomessa vaikuttavia Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden *rikollisvaikuttajia* jää tunnistamatta. Pahimmillaan Venäjän järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvät operaatiot voivat kohdata viranomaisissa tietämättömyyden johdosta ennakkoluuloja, epäilyä tai jopa vähättelyä. Jos paljastava rikostutkinta ei tunnista kohteita, ei käynnisty myöskään operaatioita, joilla ilmiötä voisi torjua. Jos torjuntatoimet eivät ole tehokkaita, on edelleen olemassa riski, että rikollisvaikuttajat integroituvat osaksi yhteiskuntaa ja uhkan torjuminen käy entistä vaikeammaksi.

Myös taloudellisilla seikoilla on merkitystä. Jatkuvan resurssipulan keskellä taloudellinen priorisointi voi ohjata myös rikostutkintaa. Riskinä on, että helpommin ja halvemmalla saadut tulokset, kuten näkyvät huumetakavarikot menevät pitkien, vaikeasti tutkittavien ja korkeassa asemassa olevien *rikollisvaikuttajien* korruptio-, talous- tai rahanpesukokonaisuuksien edelle. Tähän pohdintaan liittyen Galeottin kommentti herättää kysymyksiä ja huolta; ”*Eurooppalainen poliisitoiminta on jäljessä kehityksestä mitä tulee Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan ja ilmiön ymmärtämiseen. Poliisi etsii katutason venäläisiä rikollisjengejä, joita nähtiin 1990-luvulla sen sijaan, että seuraisi jatkuvasti kansallisia ryhmiä paljastaakseen niiden venäläisiä yhteyksiä.*” (Galeotti 2017.)

Mielestäni olisi syytä käydä ennakkoluulotonta keskustelua Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden meille tuomasta uhkasta. Onko sitä olemassa vai maalataanko sillä tummia pilviä yhteiskunnan ylle ilman todellista syytä? Näkemykseni mukaan poliisilaitosten ja valtakunnallisten yksiköiden päälliköiden avarakatseisuus ja pitkäjänteisyys johtamisessa nousee lopulta avainasemaan. Heidän tekemiensä päätösten johdosta toimintoja joko ohjataan vaikeasti paljastettaviin uhkiin, joiden kohtaaminen ei ole arkipäiväistä tai sitten ei.

Tosiasia kuitenkin on, että Suomi ei ole esimerkiksi poliisikorruptiolta suojassa. Tähän olemme viimeisen kymmenen vuoden aikana havahtuneet. Korruptiolta, jota myös Venäjän järjestäytynyt rikollisuus on osannut hyödyntää vuosikymmeniä.

6.3 Tutkimuskysymyksistä

Neuvostoliiton hajoamisen myötä myös Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden leviäminen länsimaihin alkoi vasta 1990-luvulla. Suomessa tämä näkyi aluksi erityisesti Viron alamaailman saapuessa venäläisine kontakteineen suomalaisille huumeausainemarkkinoille.

Suomessa nykyisin käytössä olevat järjestäytyneen rikollisuuden käyttämät käsitteet, kielikuvat ja slangi ovat ottaneet pääosin vaikutteita länsimaisista kielikuvista ja rikollisverkostoista sekä ruotsin ja englannin kielestä. Se on ymmärrettävää, koska rikollisuus länsimaa-laistui sotien jälkeen ja erityisesti ensimmäisen huumeaallon yhteydessä.

1990-luvun lopulla ja vuosituhaten vaihteessa pohjoisamerikkalaiset moottoripyöräjengit levittäytyivät myös Suomeen. Järjestöjen tunnusmerkkeihin kuuluu, että samat käsitteet ovat käytössä niin emäkerhossa kuin sen alaosastoissa. Kansainvälisten liivijengien saapessa, ottivat myös Suomessa jo toimineet rikollisryhmät käyttöönsä liivit ja samantyylliset symbolit, sloganit, lyhenteet ja käsitteet. Tämä voi kertoa osaltaan myös suomalaisen järjestäytyneen rikollisuuden perinteen, kulttuurin ja kielenkäytön nuoruudesta. Mutta entäpä jos olisimme itsenäisyytemme sijaan muuttuneet osaksi neuvostotasavaltoja? Tuntisimmeko *fenjan* kielen? Olisiko meillä yhtä vahva ja Venäjältä vaikutteita saanut järjestäytynyt rikollisuus kuin vaikkapa Ukrainassa ja Baltian maissa?

Tämän tutkimuksen johtopäätös on, että nykyajan Suomen alamaailman slangiin ei ole ”vuotanut” piirteitä *fenjasta*. Homenkon sanakirjaa tarkemmin tutkimalla voisi selvittää, onko puhekielessämme jotakin *varkaiden kielestä*. Tältä osin näen jatkotutkimuksen tarvetta. Suomen järjestäytyneen rikollisuuden käyttämässä slangissa on kuitenkin vaikutteita valtaosin länsimaista ja englannin kielestä.

6.4 Tutkimuksen luotettavuudesta

Tuomi & Sarajärven mukaan tutkimusmenetelmien luotettavuutta käsitellään yleensä validiteetin ja reliabiliteetin käsittein. Validiteetilla tarkoitetaan sitä, onko tutkimuksessa tutkittu sitä, mitä on luvattu ja reliabiliteetilla tutkimustulosten toistettavuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 133-135.) Eskolan & Suorannan mukaan kvalitatiivisen tutkimuksen arvioitavuudesta käydyissä keskusteluissa on esitetty näkemyksiä, joiden mukaan perinteisesti ymmärrettyinä validiteetti ja reliabiliteetti eivät sellaisenaan sovellu kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden perusteiksi. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteereiksi on esitetty eri tutkijoiden toimesta uskottavuutta, tutkimustulosten siirrettävyyttä, varmuutta ja vahvistuvuutta. (Eskola & Suoranta 2003, 211-212.)

Viranomaistoiminnassa Venäjän järjestäytynyt rikollisuus nähdään erityisen laajana, monimuotoisena sekä vaikeasti hahmotettavana ilmiönä. Noin puoli vuotta kestäneen tutkimukseni tavoitteena on ollut saada syvempi ymmärrys ilmiöstä tekemällä käsitetutkimusta ja erityisesti tutkimalla, onko Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden käyttämistä käsitteistä vaikutteita Suomen järjestäytyneessä rikollisuudessa. Tutkimuksessa olen pyrkinyt myös selvittämään, mitä käsitteitä Venäjän järjestäytyneestä rikollisuudesta länsimaisten viranomaisten olisi hyvä tuntea. Ilmiön tutkiminen on mielestäni tärkeää, koska Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden aiheuttama uhka on globaali, eikä yksikään maa pysty sitä yksin torjumaan.

Analysoitaviksi käsitteiksi valikoitui käsitteitä Venäjän järjestäytyneestä rikollisuudesta, joilla on verrattavissa oleva vastine länsimaaisessa järjestäytyneessä rikollisuudessa. Alamaailman urakehitys kokelasjäsenestä rikollisjohtajaan, rikollisen rahan hankkiminen ja säilyttäminen, rikollisten tapaamiset, reviiirit ja suojelutoiminta sekä näistä asioista puhuminen ja sopiminen ovat yhteistä niin Venäjällä kuin lännessä. Tarkoitukseni tutkimuksessa on ollut tutkia näihin liittyviä Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden käyttämiä käsitteitä ja selvittää, onko niitä käytössä Suomessa. Tutkimuksessa hyödyntämäni aineiston pohjalta on käynyt mielestäni ilmi Venäjän ja Suomen järjestäytyneen rikollisuuden käyttämien käsitteiden erot ja näiden taustatekijät. Samoin kuin se, miksi Suomessa on rikollisuuden käsitteiden osalta niin vähän vaikutteita Venäjältä.

Tutkimustuloksista ei ole pääteltävissä, ovatko analysoimani käsitteet osoittautuneet väärin perustein valituiksi. Sen sijaan kritiikkiä voisi kohdistaa valittujen käsitteiden määrälle. Näkemykseni mukaan jatkotutkimuksessa voisi selvittää laajemmin *fenjan* kielen käsitteiden merkityksiä ja vaikutteita suomen puhekielelle. Siihen ei tässä tutkimuksessa ole ollut mahdollisuutta paneutua.

Olen kerännyt aineistoa tutkimukseen valmiin aineiston ja aikaisempien tutkimusten joukosta sekä joukkotiedotuksen ja kulttuurin parista. Tutkimuksen aikana olen pyrkinyt välttämään asiavirheitä sekä puolueellisuutta aineiston keräämisessä. Olen hankkinut aineistoa niin Suomesta, länsimaista kuin Venäjältä. Venäjän järjestäytyntä rikollisuutta merkittävästi muovanneeseen Gulag-vankileiriaikaan liittyvää kirjallisuutta ja tutkimusta olen kerännyt niin aikalaisilta, kuin nykyajan tutkijoilta niin Suomesta, länsimaista ja Venäjältä. Aineistoa kertyi 1950-luvun muistelmakirjallisuudesta aivan uunituoreeseen 2020-luvun tutkimukseen asti.

Kritiikkiä tutkimukseni aineiston keräämistä kohtaan voi kohdistaa venäläisen tutkimuksen määrän osalta. Sitä en ole pystynyt huomioimaan niin laajasti kuin olisin halunnut. Venäjältä löytyy laajasti tutkimusta Venäjän järjestäytyneestä rikollisuudesta ja *fenjasta*, mutta työn laajuuden (15op) vuoksi aineiston keräämistä oli pakko rajata. Suurimpana löytönä tämän tutkimuksen osalta pidän kuitenkin Homenkon sanakirjaa *fenjan* kielestä venäjän kielelle. Sanakirjan ansiosta olen saanut mielestäni vahvistettua lukuisia havaintoja ilmiöön liittyen ja oppinut itse paljon uutta.

Kirjallisuus- ja tutkimusaineistoa olen analysoinut erityisesti kielenkäytön näkökulmasta. Selvisi, että Suomessa tehtyä suomen ja venäjän kielten välistä kielitieteellistä tutkimusta on tehty varsin laajasti. Aineistossa olevista kielitieteellisistä tutkimuksista kuin historian tutkimuksista oli mielestäni tehtävissä johtopäätöksiä myös rikollisten käyttämän kielen osalta.

Eskolan & Suorannan (2003, 137) mukaan laadullisen aineiston analyysin tarkoitus on luoda aineistoon selkeyttä ja siten tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Analyysillä pyritään aineisto tiivistämään kadottamatta silti sen sisältämää tietoa. Tutkimukseni aiheeseen oli saatavilla valtavasti aineistoa, jota tutkimalla oli mahdollista luoda selkeyttä analysoimalla.

Tutkimuksessa minulla oli tarkoitus saada syvempi ymmärrys järjestäytyneestä rikollisuudesta Suomessa ja Venäjällä. Näkemykseni mukaan syvemmän ymmärryksen saavuttamiseksi on lähdeittä liikkeelle perusteista, tässä tapauksessa käsitteistä. Käsitteiden määrittelyyn ja ymmärtämiseen liittyen valittu tutkimustapa on ollut mielestäni onnistunut. En tuudestaan tuntemattomille käsitteille olen löytänyt taustoja ja merkityksiä, joka voi olla luomassa myös jotakin uutta.

Huolellisesti tehdyn käsiteanalyysin johdosta voi syvemmän tutkimuksen tekeminen olla helpompaa. Nyt valittu tutkimusmetodi oli minulle täysin uusi ja tutkimuksen aikana olin myös epävarma sen käytettävyydestä. Sen avulla olen kuitenkin saanut mielestäni karistettua ilmiölle ominaisia epäselvyyksiä, päällekkäisyyksiä ja monimerkityksisiä käsitteitä selkeämmiksi. Käsitetutkimus ja -analyysi sopi hyvin myös tähän tutkimukseen.

Tutkimuksessa ei ole ollut tarkoitus tehdä kaiken kattavaa historiikkia Suomen ja Venäjän järjestäytyneestä rikollisuudesta. Historiaa tarkastelemalla on tässä tutkimuksessa mielestäni selvinnyt, miksi Suomessa nykyään käytetään niin paljon englannin kielestä tulleita vaikutteita rikollisten käsitteissä ja, miksi venäjänkielestä tulleita vaikutteita on niin vähän. Historiaa olisi voinut käsitellä laajemmin. Lukijalle olisi voinut olla mielenkiintoista lukea tarkemmin vaikkapa 1980-1990 vuosikymmenien tuomista muutoksista järjestäytyneelle rikollisuudelle. Työn rajaamisen vuoksi historiikkia oli kuitenkin rajattava.

Historialla on myös iso merkitys tässä tutkimuksessa käsiteltyjen käsitteiden nykyajan tulkinnassa. Historian avulla on mahdollista ymmärtää ilmiön, kielen tai sen käyttämien käsitteiden kehittymistä. Esimerkiksi *rikollisjohtaja* -käsite on muuntautunut vahvasti vuosikymmenien aikana, kuten olen asiaa kuvannut sivulla 32.

Tutkimuksessa käytetty tutkimustieto- ja kirjallisuusaineisto *fenjan* kielen ja sen käsitteiden osalta on ollut mielestäni luotettavaa ja uskottavaa. Tutkijoiden tuottamaa tutkimustietoa *fenjan* kielen käytöstä on vahvistettu toisten tutkijoiden toimesta. *Varkaiden kieleen* liittyviä yksityiskohtia ovat tuoneet esille Galeottin lisäksi niin Varese, Serio & Razinkin kuin Applebaum. Se on tuonut lisää uskottavuutta ja varmuutta tutkimukselle. Ristiriitaista tietoa tutkijoiden välillä löytyi lähinnä *fenjan* kielen ensimmäisiin havaintoihin liittyen. On

ymmärrettävää, että alkuperän selvittäminen on vaikeaa kielelle, joka on kehittynyt yhteiskunnan alakulttuurissa satojen vuosien aikana.

Tutkimuksen aineistossa Homenkon sanakirja toi myös syvyyttä valittujen käsitteiden analysoinnissa ja analysoinnin luotettavuudessa. Kuten sivulla 37 käy ilmi, Homenkon sanakirja toi *kokelas* -käsitteelle tarkoitteen myös viranomaisvuotajana. Tämä seikka ei noussut esille muiden tutkijoiden toimesta.

6.5 Jatkotutkimus

Erilaisia sanakirjoja on kirjoitettu suomeksi paljon. Rikollisuuteen liittyen Leo Lipsanen (1990) on kirjoittanut Vankilaslangin sanakirjan, Perälä on kerännyt huumeslangiin liittyviä käsitteitä sanastoon. Poliisin käyttöön on kirjoitettu useita sanakirjoja eri kielten poliisityössä kohtaamista käsitteistä. Lisäksi on tehty useita kielitieteellisiä opinnäytetöitä, joita voi hyödyntää myös poliisin työssä. En ole kuitenkaan löytänyt suomalaista sanakirjaa, jossa olisi puhtaasti keskitytty järjestäytyneen rikollisuuden käsitteisiin laajemmin. Tässä voisi olisi jatkotutkimuksen tarve. Mikäli tämänkaltaiseen jatkotutkimukseen päädyttäisiin, voisi olla hyödyllistä perustaa tutkimusryhmä, jossa olisi mukana niin venäjän kielen taitajia, kielitieteilijöitä kuin järjestäytyneen rikollisuuden osaajia.

Jatkotutkimuksen kannalta olisi myös mielenkiintoista tutkia syvällisemmin Homenkon laatimaa *fenjan* kielen sanakirjaa. Sanakirjaa olisi syytä tutkia erityisesti siltä kannalta, löytyykö *fenjan* kielestä viitteitä suomen puhekieleen. Tällaista *varkaiden kieleen* keskittyntä Suomessa tehtyä tutkimusta en ole löytänyt.

Mark Galeottin tietokirja *Voima ja valta*, joka käsittelee Venäjän järjestäytyntä rikollisuutta, julkaistiin suomeksi alkuvuodesta 2019. Suomessa kirjaa kommentoitiin Venäjäosaajien toimesta laajasti. Muun muassa Jyväskylän yliopiston opettajaa, entistä sotilastiedustelun upseeria Martti J. Karia haastateltiin kirjaan liittyen onnistuneesti useita kertoja. Yhtään suomalaista poliisiviranomaista en haastateltavien joukossa kuitenkaan nähnyt. Mistä tämä johtuu? Eikö poliisia mielletä aihepiirin asiantuntijaksi, vaikka järjestäytyneen rikollisuuden pitäisi olla poliisin ykkösosaamista? Vai voiko syy olla, että Venäjäosaaminen ei ole poliisissa samalla tasolla kuin yliopistossa tai sotilaiden joukossa?

Jatkotutkimus voisi löytää vastauksen poliisin yleiseen Venäjäosaamiseen tai erityisesti osaamiseen Venäjän järjestäytyneestä rikollisuudesta. Tutkimuksessa voisi selvittää, pitääkö viranomaisten osata Venäjän järjestäytyneestä rikollisuudesta enemmän vai osataanko ilmiöstä jo tarpeeksi? Mitä riskejä on olemassa, mikäli ilmiön perusteita ja sen käsitteitä ei osata? Mikäli tutkimus osoittaisi, että poliisin tuntemus ilmiöstä on puutteellista, olisi pohdittava myös, vaikuttaako se tutkittavien operaatioiden paljastumiseen? Osaamemeko siis tunnistaa torjuntakohteet?

Näkökulmaa jatkotutkimukselle voisi hakea myös oppilaitosten Venäjä-tutkimuksen näkökulmasta. Suomen sotahistoriasta, sotilastiedustelusta tai Venäjältä yleensä löytyy paljon

tutkimusta vaikkapa Maanpuolustuskorkeakoulusta. Suomen järjestäytyneen rikollisuuden historiaa en ole löytänyt keskitetysti tutkitun.

6.6 Lopuksi

Tämän tutkimuksen aikana olen oppinut paljon. Entuudestaan tunsin työni johdosta perusteita Venäjän järjestäytyneestä rikollisuudesta. Ilmiön syvällisempi ymmärrys on kuitenkin laajentunut tutkimuksen aikana. Toivottavasti tutkimus antaa jotakin uutta ilmiöstä myös lukijalle.

Venäjän järjestäytyneen rikollisuuden käyttämästä kielestä ja käsitteistä selvisi, että kyse ei ole pelkästään venäjän kielen sanoista, jotka olisivat saaneet uuden merkityksen rikollismaailmassa. Galeottin kirjallisuuden johdosta opin tuntemaan *fenjan* kielen taustaa, sen muuntautumiselle tärkeitä ajanjaksoja ja sen nykytilaa. Tutkimukseni aikana suurin ”löytö” oli venäjän kielelle käännetty massiivinen Homenkon laatima sanakirja, jossa *fenjan* kieltä on käännetty yli 60000 sanaa. Minut valtasi tunne, että jo lukemani aineisto Venäjän järjestäytyneestä rikollisuudesta ja Neuvostoliiton vankileirihistoriasta olisi aloitettava uudestaan. Tieto lisää tuskaa.

LÄHTEET

Monografia:

Aaltomaa, Kauko (2001). Järjestäytynyt rikollisuus Suomessa. *Suomen poliisilehti, poliisipäällystön ammattilehti* 81 2001:2, 50-52.

Abadinsky, Howard (1994). *Organized Crime*. 4th edition. Nelson-Hall, Chicago.

Briquet, Jean-Louis & Favarel-Garrigues, Gilles (2008). *Organized Crime and States. The hidden face of Politics*. Paris: Karthala.

Budin, Gerhard & Wright, Sue Ellen (1997). *Handbook of terminology management. Vol 1, Basic aspects of terminology management*. Amsterdam

Bäckman Johan (2006). *Itämafia. Uhkakuvapolitiikka, rikosilmiöt ja kulttuuriset merkitykset*. Espoo: Poliisiammattikorkeakoulu.

Bäckman Johan (1996). *Venäjän organisoitu rikollisuus*. Helsinki: Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 137.

Eskola Jari & Suoranta Juha (2003). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Galeotti, Mark (2002). *Russian and Post-Soviet Organized Crime*. UK: Keele University

Galeotti, Mark (2017). *Crimintern: How the Kremlin uses Russia's criminal networks in Europe*. European Council on Foreign Relations (ECFR) London, United Kingdom: ECFR

Galeotti, Mark (2018). Rikosten ja politiikan liitto. *Ulkopolitiikka* 4:2018

Galeotti, Mark (2019). *Voima ja valta - Venäjän mafia Kremlin suojeluksessa*. Jyväskylä: Docento

Gurov, Alexandr (1989). *Organizovannaja prestupnost i mery borby s nei (stenogramma leksii)*. Pravlenije otdela Lenina vsesojuznogo obshtshestvo "Znanije". Moskva: Konsultatsionnyi tsentr.

Gurov, Aleksandr (1995). *Krasnaja mafija*. Moskva: Samosvet.

Gustafsson, Mikko & Huuskonen Janne (2019). *Kultainen vasikka. Järjestäytynyt rikollisuus Suomessa*. Helsinki: Johnny Kniga.

- Homenko O. B. (1997). *Jazyk blatnyk, jazyk mafiozi*. Ensyklopedinen synonyyminen sanakirja. Kiev: FORT-M.
- Harding, Luke (2011). *Mafiavaltio*. Helsinki: Into
- Hietaniemi, Tuija (2019). *Järjestäytynyt rikollisuus ja rikollisjengit Suomessa 2019 -rikollisuuskatsaus*. POL-2019-38254. Keskusrikospoliisi.
- Hietaniemi, Tuija (1995). *Totuuden jäljillä. Suomalaisen rikospoliisin taival*. Keskusrikospoliisi
- Kalima, Jalo (1952). *Slaavilaisperäinen sanastomme. Tutkimus itämerensuomalaisten kielten slaavilaisperäisistä lainasanoista*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura
- Konstantinov, A (1995). *Banditski Peterburg*. Izdatestvo "Bibliopolis". Sankt-Peterburg
- Kurenmaa, Tero (2018). *Rikostorjunnan tila, selvityshankkeen loppuraportti 1/2018*. Poliisihallituksen julkaisusarja.
- Lappalainen, Tarja & Turtola Martti (2019). *Stalinin tappamat. Muurmannin suomalaisten pitkä ja musta yö*. Jyväskylä: Docento
- Lahtinen, Ahti & Aromaa Kauko (2005). *Rikollisuus ja kriminologia*. Tampere: Vastapaino
- Marchenko Anna Y., (2018). *Towards Secure Economic Development: Russia – EU Cooperation against Organized Crime and Terrorism*. Teoksessa European Research Studies Journal Volume XXI (toim.) 2018, Special Issue 2., 137-143.
- Marshall, Gordon (1994). *Oxford Concise Dictionary of Sociology*. Oxford University Press, Oxford.
- Mashanashvili, Zoya (2018). *Suomen rikosoikeuden termien venäjänkieliset vastineet*. Helsingin yliopisto, humanistinen tiedekunta. Pro-gradu -tutkielma
- Meri, Veijo (2002). *Sanojen synty*. Jyväskylä: Gummerus
- Metsämuuronen, Jari (2001). *Laadullisen tutkimuksen perusteet*. Helsinki: International Methelp.
- Mustajoki, Arto (2008). Putin vitsien kohteena. *Idäntutkimus* 2/2008
- Mölsä, Mika (2009). *Prosenttijengit. Moottoripyöräkerhot ja järjestäytynyt rikollisuus Suomessa*. Helsinki: Johnny Kniga.

- Nuopponen, Anita (1999). *Mihin terminologian teoriaa ja menetelmiä voidaan hyödyntää?* Teoksessa: Kaisa Kuhmoinen (toim.). Toimikunnista termitalkoisiin - 25 vuotta sanastotyön asiantuntemusta. Helsinki: Tekniikan Sanastokeskus. 91–92.
- Palo, Sanna (2010). *Järjestäytyneet rikollisryhmät ja rikosvastuu*. Helsingin yliopisto. Oikeustieteellinen tiedekunta. Väitöskirja.
- Parvilahti, Unto (1957). *Berijan tarhat*. Helsinki: Otava
- Perälä, Jussi (2013). *Ikuinen säätö – Helsingin huumemarkkinat*. Helsinki: Like
- Puusa, Anu (2008). Käsiteanalyysi tutkimusmenetelmänä. *Premissi* 4:2008, 36-43.
- Ropponen, Ville & Sutinen Ville-Juhani (2019). *Luiden tie. Gulagin jäljillä*. Helsinki: Like.
- Saaranen-Kauppinen A. & Puusniekka A. (2009) *Menetelmäopetuksen tietovaranto Kvali-MOTV*. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Tampereen yliopisto: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.
- Serio, Joseph D (2008). *Investigating the Russian Mafia*. Carolina: Academic Press.
- Salimov, Kjamil N (2000). *Sovremennyje problemy terrorizma*. Moskva: Štšit-M.
- Sanastokeskus TSK (2006). *Terminologian sanasto*. Helsinki: Nordterm.
- Sanastokeskus TSK (1989). *Sanastotyön käsikirja - soveltavan terminologian periaatteet ja työmenetelmät*. Jyväskylä: Gummerus
- Sanastokeskus TSK (2018). *Kyberturvallisuuden sanasto* Helsinki: Sanastokeskus TSK ry
- Solzhenitsyn, Alexandr (1974). *Vankileirien saaristo. Arhipelag GULAG 1918-1956 Taiteellisen tutkimuksen kokeilu*. Tukholma: Wahlström & Widstrand.
- Suonuuti, Heidi (2012). *Sanastotyön opas*. Helsinki: Nordterm.
- Takatalo, Ulpu (2010). *Härmän häjyt Siperiassa. Matti Unkurin tarina*. Helsinki: Laaksonen.
- Tuomi Jouni & Sarajärvi Anneli (2003). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä: Tammi
- Uusitalo, H. (1991) *Tiede, tutkimus ja tutkielma*. Juva: WSOY.
- Varese, Federico (2001). *The Russian Mafia*. Oxford: University Press.

Vincent, Mark (2020). *Criminal Subculture in the Gulag. Prisoner Society in the Stalinist Labour Camps, 1924-1953*. London: Bloomsbury Academic

Vehmas-Lehto I. *Termit kääntäjän näkökulmasta*. Julkaisussa Nissilä N., Nissilä N. & Siiponkoski N. (2010) *Kieli ja tunteet: Vakki-symposium XXX*. Vaasan yliopisto. Vaasa.

Internet:

<https://omvesti.ru/2020/04/17/vremya-legendarnyh-vorov-v-zakone-proshlo>
Haettu 17.4.2020

<https://www.interfax.ru/russia/724816>
Haettu 7.9.2020

<https://ulkopolitiikka.fi/lehti/4-2018/rikosten-ja-politiikan-liitto>
Haettu 9.9.2020

<https://areena.yle.fi/audio/1-50094666>
Marti J. Karin haastattelu Mark Galeottin Valta ja Voima -kirja-arvosteluun liittyen, haastattelu 19.3.2019
Haettu 14.9.2020

<https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/valikoitujaartikkeleja2001-2004/varkaiden-heimo.html>
Matti Laine, yliopettaja, Vankeinhoidon koulutuslaitos 2004
Haettu 15.9.2020

<https://yle.fi/uutiset/3-11560716>
Haettu 27.9.2020

<https://yle.fi/uutiset/3-11555155>
Haettu 7.10.2020

Elokuva:

Blatnoi mir 2002. Illume Oy, Ohjaus: Jouni Hiltunen

LIITE

LIITE

ammattirikollinen
ru blatnoy, блатной
en traditionalist thief

määritelmä
alamaailmaan kuuluva ammattirikollinen

huomautus
blatnoy-nimitystä rikolliseen alamaailmaan kuuluvasta ammattirikollisesta on käytetty erityisesti entisen Neuvostoliiton ja nyky-Venäjän vankileireillä

auktoriteetti, rikollis-liikemies
ru avtoritet, авторитет
en authority

määritelmä
uuden sukupolven rikollisjohtaja, joka toimii matalan profiilin rikollisjohtajuuden lisäksi aktiivisesti liike-elämässä, politiikassa ja hyväntekeväisyydessä, ja on sulautunut osaksi yhteiskunnan eliittiä

huomautus
auktoriteetti ei välttämättä halua erottua yhteiskunnasta symbolein, toimin tai asentein, kuten laillinen varas

järjestäytynyt rikollisuus
ru organizovannaja prestupnost
en organized crime

määritelmä
ei-ideologinen rikollinen yritys rakenne, johon kuuluu useita läheisessä yhteistyössä toimivia henkilöitä. Ryhmät ovat hierarkkisia, niissä on ainakin kolme tasoa, ja niiden tarkoitus on tuottaa jäsenilleen voittoa ja/tai valtaa rikollisen ja laillisen toiminnan kautta

huomautus
oikeudelliset määritelmät järjestäytyneestä rikollisuudesta on kirjattu tarkemmin YK:n Palermon sopimuksessa, EU:n ja kansallisten jäsenmaiden lainsäädännöissä

kassa

ru obtshak **общак**

en a common treasury, a common fund

määritelmä

alamaailmassa toimivan järjestäytyneen rikollisryhmän tai -järjestön ylläpitämä rahasto, johon kerätään laittomasti hankittua varallisuutta, ja jota käytetään rikollisen toiminnan rahoittamiseksi, jäsenten ja sen lähipiirin hyväksi sekä korruption ja muiden kertyneiden kulujen kattamiseksi

katto, suojele

ru krysha **крыша**

en roof, protection

määritelmä

politiikan vaikuttajien, viranomaisten, liike-elämän tai rikollisjärjestön tarjoamaa suojelutoimintaa taloudellista hyötyä vastaan, josta suojelua pyytävä taho maksaa palveluntarjoajalle

huomautus

käsitteenä katto on hyvin tunnettu Venäjällä ja entisessä Neuvostoliitossa rikollisuuden lisäksi siis myös politiikan, viranomaistoiminnan ja liike-elämän saralla. Monimerkityksinen käsite myös järjestäytyneelle rikollisuudelle, jolle se voi tarkoittaa liiketoiminnalle tarjotun suojelun lisäksi myös suoria yhteyksiä poliittisiin päättäjiin ja lainvalvontaviranomaisiin, jotka mahdollistavat järjestäytyneen rikollisuuden toiminnan

kokelas, juoksupoika

ru šestjorka, **шестёрка**

en gofer, hanger-on

määritelmä

kokelas on alamaailman yhteisössä hierarkiassa alatasolla oleva henkilö, jonka tehtävä on palvella muita yhteisön jäseniä ja suorittaa hänelle erikseen määrättyjä tehtäviä

huomautus

kokelas-käsitettä voidaan käyttää myös korruptoituneesta valtion virkamiehestä, joka vuotaa työnsä kautta saatuja tietoja rikollisille

kokous

ru shodka, сходка

en gangster meeting, a sit-down

määritelmä

rikollisjohtajien tapaaminen ja/tai yhteisö sekä hallinnollinen elin erilaisten alamaailmassa esille nousseiden kysymysten ratkaisemiseksi

Kruunaus

ru koronatsija, коронация

en crowning

määritelmä

rituaali, jossa suosittelijoiden eli toisten rikollisjohtajien esittämä, kokouksessa hyväksytty, ehdokas kruunataan rikollisjohtajaksi ja saa samassa yhteydessä oman lisänimen

laillinen varas, koodia kunnioittava varas, lakivaras

ru vor v zakone, вор в законе

en a thief in law, thief within the code

määritelmä

Venäjän järjestäytyneessä rikollisuudessa toimivien rikollisyhteisöjen korkeimmalla hierarkiassa toimiva johtohahmo, varkaiden perinteitä vaaliva rikollisjohtaja

Suomen järjestäytynyt rikollisuus, suomalainen järjestäytynyt rikollisuus

ru finskaja organizovannaja prestupnost, Финская организованная преступность

en a finnish organized crime

määritelmä

Suomessa ja/tai Suomesta vaikuttavat järjestäytyneet rikollisryhmät, joiden jäsenet koostuvat pääosin suomalaisista tai suomen kieltä käyttävistä henkilöistä, jotka toimivat kansallisesti, tai kansainvälistä yhteistyötä hyödyntäen, rikollisen toiminnan ja taloudellisen hyödyn saavuttamiseksi

huomautus

rikollisryhmät voivat olla alunperin kotimaisia tai osa kansainvälistä rikollisverkostoa, ja ryhmään on voitu rekrytoida jäseniksi myös maahan muuttaneita ulkomaalaistaustaisia henkilöitä

ulkomainen järjestäytynyt rikollisryhmä, ulkomaalainen rikollisryhmä

ru inostrannaja organizovannaja prestupnaja gruppа, иностранная организованная преступная группа
en a foreign organized criminal group

määritelmä

ulkomailta johdettu ja ulkomaalaisista toimijoista koostuva rikollisryhmä, jonka toimintatapa on liikkua kansainvälisesti, ja jonka rikollinen toimintatapa kohdemaassa voi olla hyvin nopeatempoista

huomautus

hit and run -tyylinen toimintatapa voi sisältää rikoksen valmistelun, rikoksen toteuttamisen ja omaisuuden tai aineen kätkemisen sekä nopean poistumisen kohdemaasta, ja osiot voidaan toteuttaa yhdellä tai erillisillä käynneillä

veljeys, veljeskunta

ru bratva, братва

en brotherhood,

määritelmä

keskeinen käsite Venäjän järjestäytyneessä rikollisuudessa rikoskumppanista, rikoskumppanuudesta, yhteenkuuluvuudesta ja veljeydestä

Venäjän järjestäytynyt rikollisuus

ru russkaja organizovannaja prestupnost, русская организованная преступность
en russian-based organized crime

määritelmä

pääosin slaavilaisista henkilöistä koostuvat järjestäytyneet rikollisryhmät, jotka vaikuttavat Venäjällä ja toimivat kansainvälisesti Venäjältä ja/tai Venäjän ulkopuolella.

huomautus

mainittuihin ryhmiin voi kuulua myös niitä, jotka eivät ole välttämättä kaikki slaavilaisia, mutta joilla on samat kulttuuriset ja toiminnalliset tunnusmerkit ja jokin suora suhde itse Venäjän kanssa

varas, ammattirikollinen

ru vor, вор

en a thief

määritelmä

ammattirikollinen, joka kuuluu alamaailman yhteisöön ja noudattaa sen koodia

varkaiden kieli, varkaiden slangi, varkaiden musiikki

ru fenja, феня, ofenja, офеня, blatnaya muzyka, блатная музыка
en fenya, thieves´ slang

määritelmä

alun perin Venäjän ja entisen Neuvostoliiton alamaailmaan kuuluneiden ammattirikollisten käyttämä kieli, puheenparsa tai slangi, jossa on kymmeniä tuhansia sanoja, ilmauksia ja uuden merkityksen saaneita lainasanoja, jonka käytön tarkoituksena oli erottua muusta yhteiskunnasta

varkaiden laki, varkaiden koodi, varkaiden normi

ru vorovskoi zakone, воровской закон
en a thieves´ law, a thieves´code

määritelmä

ammattirikollisten noudattama alamaailman koodi, joka viittaa keskinäiseen luottamukseen ja rehellisyyteen sekä alamaailman normeihin sitoutumiseen

varkaiden maailma, alamaailma

ru vorovskoi mir, воровской мир
en a thieves´ world, traditional criminal culture

määritelmä

rikollisten ryhmittymien ja niissä toimivien ammattirikollisten yhteisö, joka kunnioittaa rikollisten koodia